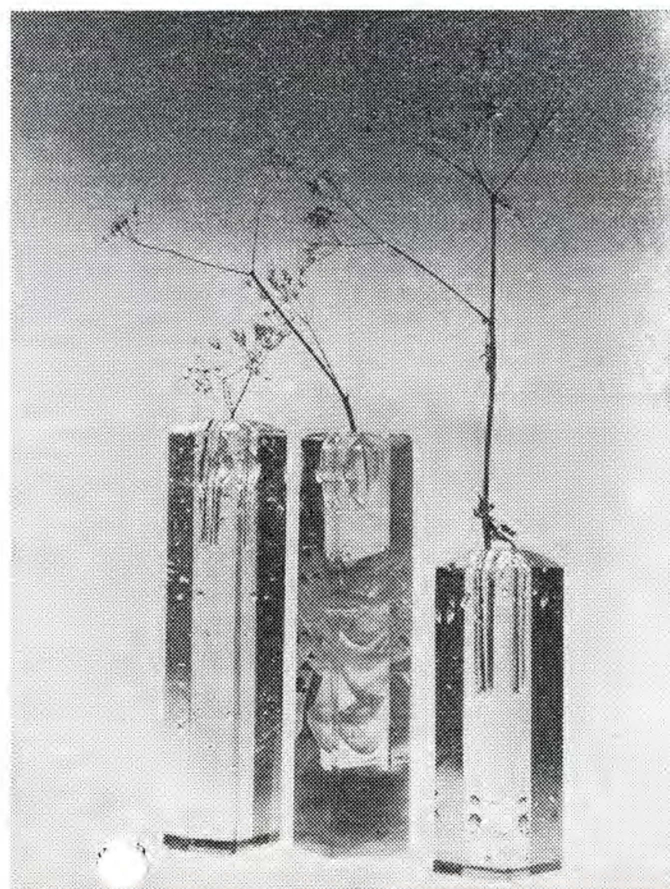
Голас Радзімы

№ 23 (2009)
4 чэрвеня 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

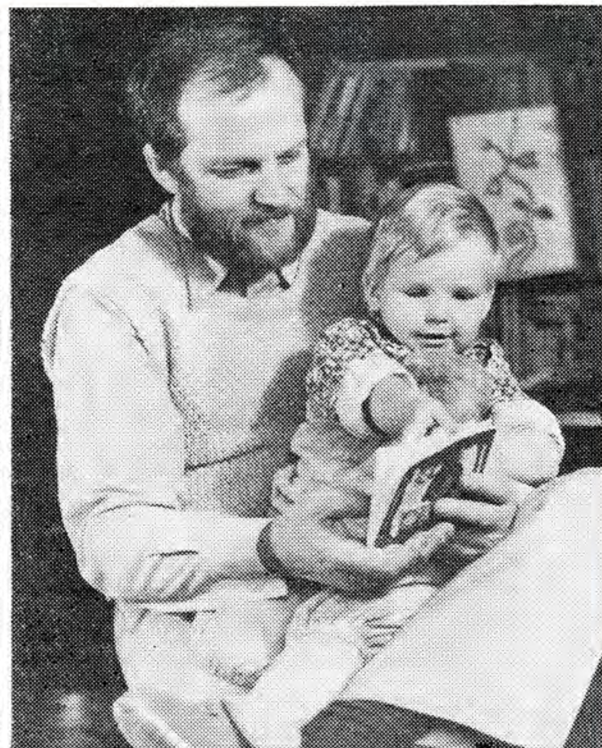
Шкло мастака Аркадзія Анішчыка здзіўляе, захапляе тонкас[illegible] густу, ідэальнасцю формы, асацыятыўнасцю ствара[illegible]х вобразаў. Выпускнік Пражскай мастацка-прамысловай школы, ён увабраў лепшыя яе традыцыі. Вярнуўшыся ў родную Бярозаўку, прымяніў свае веды і здольнасці на мясцовым шклозаводзе «Нёман». З таго часу Аркадзь Анішчык стварыў нямала арыгінальных вырабаў. Яго работам уласцівыя выразныя формы, выверанасць прапорцый, падкрэсленая прыгажосць матэрыялу.

У казачны свет шкла, у якім жыве мастак, Аркадзь Анішчык імкнецца ўвесці і дзяцей. Дзіцячай мастацкай студыі Палаца культуры шклозавода, якой вось ужо дзесяць год ён кіруе, нядаўна прысвоена званне народнай. Ёсць каму працягваць традыцыі бярозаўскага шкла!

НА ЗДЫМКАХ: мастак Аркадзь АНІШЧЫК; дэкаратыўныя вазы, зробленыя яго рукамі; мастацкі савет завода прымае ўзоры новых вырабаў. Свае работы прадстаўляе мастак Аркадзь АНІШЧЫК (у цэнтры); з дачкой Мартай.

Фота У. ШУБЫ.

ВІЗІТ М. С. ГАРБАЧОВА Ў РУМЫНІЮ

З 25 па 27 мая Генеральны сакратар ЦК КПСС М. С. Гарбачоў знаходзіўся з афіцыяльным дружалюбным візітам у Сацыялістычнай Рэспубліцы Румыніі.

У Бухарэсце адбыліся сустрэчы М. С. Гарбачова з Генеральным сакратаром РКП, Прэзідэнтам СРР Н. Чаушэску, у ходзе якіх быў праведзены грунтоўны абмен думкамі па актуальных праблемах сацыялістычнага будаўніцтва, двухбаковых адносін і сусветнай палітыкі.

М. С. Гарбачоў адзначыў, што ў шырокім гістарычным плане сацыялізм даказаў свае стваральныя магчымасці, хоць на яго шляху было шмат цяжкасцей. З палітычнага пункту погляду важны канчатковы вынік. Мы маем права канстатаваць велізарныя гістарычныя дасягненні сацыялізму. Разам з тым у цяперашніх умовах перад нашай краінай паўстала задача рэзка паскорыць крок, прыбавіць дынамізму ў сваім сацыяльна-эканамічным развіцці. Савецкі кіраўнік падрабязна расказаў, як рэалізуецца ўстаноўка КПСС на перабудову савецкага грамадства, перш за ўсё праз глыбокую дэмакратызацыю ўсяго яго жыцця.

Н. Чаушэску праінфармаваў аб асноўных напрамках работы партыі па вырашэнню задач, пастаўленых XIII з'ездам РКП.

Кіраўнікі двух партый абмеркавалі прынцыповыя пытанні паглыблення савецка-румынскіх адносін. Было канстатавана, што яны дасягнулі значнага ўзроўню. Але новыя задачы ставяць патрабаванне далейшага ўдасканалення і развіцця ўсёй сістэмы савецка-румынскіх сувязей. Для гэтага важна прывесці ў дзеянне магчымасці, якія ёсць у палітычнай, эканамічнай, навукова-тэхнічнай, культурнай і іншых галінах. Падкрэслена неабходнасць рэалізацыі доўгатэрміновай праграмы эканамічнага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва паміж СССР і СРР, павышэння якаснага ўзроўню ўзаемадзеяння шляхам укаранення прагрэсіўных форм, якія адпавядаюць сучасным умовам. Важнае значэнне мае супрацоўніцтва ў сферы надбудовы, кантактаў і сувязей паміж працоўнымі калектывамі, працоўнымі абедзвюх краін.

Была выказана ўзаемная рашучасць зрабіць усё для таго, каб узаемадзеянне паміж СССР і СРР развівалася на карысць савецкага і румынскага народаў, агульнай справы сацыялізму і міру.

Гаворачы аб міжнароднай сітуацыі, М. С. Гарбачоў адзначыў, што ў свеце ёсць не толькі інтарэсы асобных дзяржаў або груп дзяржаў — сацыялістычных, капіталістычных, маладых незалежных. Існуюць яшчэ і агульныя, узаемазвязаныя інтарэсы. Важна ўмець знаходзіць шляхі іх узгаднення, умець паважаць інтарэсы адзін аднаго. У гэтым сэнс новага мыслення, якое павінна прыйсці на змену старым, аджыўшым падыходам да міжнародных спраў.

Глабальныя праблемы чалавецтва могуць быць вырашаны толькі намаганнямі ўсіх дзяржаў свету. Гэта пытанні ўмацавання міру і спынення гонкі ўзбраенняў, ахоvы навакольнага асяроддзя, праблема голаду, навукова-тэхнічнага прагрэсу.

Пры разглядзе міжнародных пытанняў адзначана важнасць ініцыятыўнай знешнепалітычнай дзейнасці сацыялістычных краін у барацьбе за ліквідацыю пагрозы ядзернай вайны, раззбраенне, змяншэнне ваеннага процістаяння ў Еўропе. Была выказана агульная думка аб неабходнасці актывізаваць намаганні ў вырашэнні такіх найвастрэйшых пытанняў, як дасягненне пагаднення аб ліквідацыі ракет сярэдняй дальнасці, скарачэнне стратэгічных узбраенняў на 50 працэнтаў, спыненне ядзерных выпрабаванняў і недапушчэнне пераносу гонкі ўзбраенняў у космас.

Вялікі рэзананс ва ўсім свеце выклікала прамова М. С. Гарбачова на мітынгу румына-савецкай дружбы ў Палацавай зале Сацыялістычнай Рэспублікі Румыніі.

Ён коратка расказаў аб перабудове ўсіх бакоў жыцця грамадства Савецкай краіны, перспектывах яе далейшага развіцця.

Значную частку свайго выступлення савецкі кіраўнік адвёў міжнародным праблемам, мірным ініцыятывам сацыялістычных краін па прадухіленню ядзернай катастрофы, выратаванню чалавецтва.

ПАКАРЭННЕ ПОЛЮСУ

ВЫСОКАШЫРОТНЫ РЭЙС «СІБІРЫ»

Паўночны полюс — белая вяршыня планеты — зноў пакораны савецкімі маракамі і вучонымі. 25 мая атамны ледакол «Сібір» дасягнуў у свабодным плаванні геаграфічнай палярнай кропкі. Пройдзена звыш 1 000 міль у выключна цяжкіх ільдах Цэнтральнага Палярнага басейна, эвакуіравана дрэйфуючая навуковая станцыя «Паўночны полюс-27», выкананы вялікі аб'ём навуковых назіранняў і эксперыментаў.

Высокашыротны рэйс «Сібіры», які праходзіць у асабліва цяжкіх умовах палярнай вясны, калі лёд мае найбольшую трываласць і таўшчыню, яшчэ раз пераканаўча доказвае магчымасці савецкага ледакольнага флоту, узброенага магутнасцю мірнага атама, дасягненнямі айчыннай тэхнічнай думкі і майстэрствам карабелаў, высокай ступені навуковага забеспячэння арктычнага суднаходства. Праз дзесяць год пасля першага ў свеце пакарэння Паўночнага полюса надводным караблём — атамным ледаколам «Арктыка» — паход сюды яшчэ аднаго атамахода пад флагам нашай Радзімы служыць бясспрэчным сведчаннем таго, што савецкім маракам і вучоным Паўночны Ледавіты акіян даступны для плавання ў любую пару года і ў любых шыротах.

Атамны ледакол працягвае плаванне. Ён трымае курс у мора Лапцевых, дзе з яго борта намечана адкрыць навуковую дрэйфуючую станцыю «Паўночны полюс-29».

СХОДЫ

САЛІДАРНАСЦЬ З НАРОДАМІ АФРЫКІ

25 мая ў Мінску адбыўся сход прадстаўнікоў грамадскасці, прысвечаны Дню вызвалення Афрыкі і Тыдню салідарнасці з народамі Поўдня кантынента.

Савецкі [illegible]эз з глыбокай сімпатыяй адносіц[illegible] да імкненняў народаў краін, што набылі свабоду, сказала намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Т. Бязручка, якая выступіла з дакладам. Супрацоўніцтва з народамі Афрыкі будуецца на прынцы[illegible] поўнага і рэальнага раўнапраў[illegible]коў, суверэнітэту і неўмяшання ва ўнутраныя справы адзін аднаго.

Адзначыўшы поспехі краін Афрыкі, што сталі на шлях развіцця ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве, ва ўмацаванні нацыянальнай дзяржаўнасці, дакладчык выказала гарачую падтрымку гераічнай барацьбе, якую вядуць супраць агрэсіўных сіл імперыялізму народы Паўднёвай Афрыкі.

Ад імя афрыканскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, выступіў старшыня зямляцтва студэнтаў Народнай Рэспублікі Мазамбік, студэнт Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі Вашку Ліна.

ВЕЧАРЫ

ПРЫСВЕЧАНЫ БССР

У рамках мерапрыемстваў па падрыхтоўцы да 70-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ў Клубе рускай кнігі пры аддзяленні ААН і іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе адбыўся вечар Беларускай ССР. На ім выступіў супрацоўнік пастаяннага прадстаўніцтва БССР пры аддзяленні ААН і іншых міжнародных арганізацыях у Жэневе А. Сычоў, які расказаў аб дасягненнях беларускага народа ў сацыяльна-эканамічнай і культурнай галінах у сям'і брацкіх народаў СССР за 70 год Савецкай улады.

Удзельнікі вечара пазнаёміліся з фатаграфічнай і кніжнай экспазіцыямі, паглядзелі дакументальны фільм аб сённяшнім дні Савецкай Беларусі.

УЗНАГАРОДЫ

За выдатныя заслугі ў развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці і актыўную грамадскую дзейнасць Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР узнагародзіў Героя Сацыялістычнай Працы старшыню калгаса «Савецкая Беларусь[illegible]о на Брэстчыне, Уладзіміра БЯДУ[illegible] ордэнам Леніна і другім Залатым медалём «Серп і Молат».

У азнаменаванне працоўных подзвігаў Героя Сацыялістычнай Працы Уладзіміра Бядулі будзе ўстаноўлены яго бронзавы бюст на радзіме Героя.

ДНІ КУЛЬТУРЫ

НА АРБІЦЕ ДРУЖБЫ

Дні культуры Торуньскага ваяводства Польскай Народнай Рэспублікі завяршыліся ў Магілёўскай вобласці.

На працягу тыдня свае майстэрства паказалі камерны аркестр, маладзёжная капэла, фальклорныя ансамблі, тэатр лялек і іншыя мастацкія калектывы, якія далі звыш дваццаці спектакляў і канцэртаў. У гарадах і раённых цэнтрах дэманстраваліся адзінаццаць выставак, у кінатэатрах вобласці прайшоў Тыдзень польскага кіно.

Дні культуры Торуньскага ваяводства праводзяцца ў Магілёўскай вобласці ў адпаведнасці з праграмай супрацоўніцтва рэгіёнаў-пабрацімаў, якія падтрымліваюць сяброўскія кантакты ўжо на працягу дзесяці гадоў.

НАШЫ ТРАДЫЦЫІ

У рэспубліцы праходзяць фестывалі, масавыя святочныя канцэрты і прадстаўленні, прысвечаныя 70-годдзю Вялікага Кастрычніка.

Нядаўна тысячы мінчан і гасцей беларускай сталіцы сталі сведкамі мастацка-спартыўнага прадстаўлення «Рэвалюцыі вечны агонь», якое прайшло на стадыёне «Дынама». Гэта свята пакінула самыя светлыя і прыемныя ўражанні. Перад шматлікімі гледачамі выступілі добра вядомыя ў рэспубліцы, краіне і за мяжой ансамблі «Сябры», «Песняры», «Равеснік», Дзяржаўны ансамбль танца БССР, спартсмены.

НА ЗДЫМКУ: выступаюць дзеці.

ПАЛІГРАФІЯ

КНІГУ РЫСУЕ ЛАЗЕР

Добра ілюстраваная кніга і лазер — паняцці, на першы погляд, бясконца далёкія. І ўсё ж менавіта аптычны квантавы генератар дапамог паліграфістам рэзка палепшыць якасць рэпрадукцый у выданнях, выраблены афсетным спосабам. Больш яркімі, а галоўнае, бліжэйшымі да натуральных сталі фарбы ілюстрацый, больш выразнымі і маштабнымі адлюстраванні.

З укараненнем лазернай тэхнікі Мінская фабрыка каляровага друку асвоіла выпуск арыгінальных кніжак-цацак з вялікімі і шматкаляровымі «партрэтамі» насельнікаў беларускіх лясоў. Навінкі вельмі патрэбны і дзіцячым садам, і школам, дзе дапамогуць на ўроках заалогіі.

Спецыялізуючыся на выпуску дзіцячай літаратуры і ілюстраваных мастацкіх выданняў, фабрыка выпускае за дзень у сярэднім да дваццаці тысяч экземпляраў кніг у цвёрдых пераплётах і каля пяцідзесяці тысяч брашур. Гэту прадукцыю добра ведаюць замежныя чытачы. Цяпер, напрыклад, па заказу і эскізах англійскіх фірм тут пачата вытворчасць дзіцячых кніжак-расфарбовак.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЁ

ПАРК ДЛЯ ДЗЯТВЫ

За парадай да жыхароў горада звярнуліся архітэктары Пінска, перш чым вырашыць лёс сквера на вуліцы Зоі Касмадзям'янскай. Час, а асабліва ветраныя буры, падтачылі здароўе старых пасадак у шматнаселеным раёне горада.

Прапанова аб стварэнні на гэтым месцы дзіцячага парку ўжо ажыццяўляецца. Услед за першым яго этапам — амалажэннем зялёнай зоны саджанцамі ліпы, вярбы, блакітнай елкі — дэндролагі пакланоцца аб закладцы арыгінальных кветнікаў. Будаўнікі ўзвядуць казачны гарадок-крэпасць з пляцоўкамі для гульняў і атракцыёнамі, каруселлю. Будзе ў парку і каскадны фантан, павільён з электрамабілямі, летняя эстрада.

НОВЫЯ ВЫРАБЫ

«ГАРЫЗОНТ» НА ГАРЫЗОНЦЕ

Малой спажываннай магутнасцю і арыгінальнымі тэхнічнымі рашэннямі вызначаецца тэлевізар чацвёртага пакалення «Ц-343», створаны ў мінскім аб'яднанні «Гарызонт». Сярод яго вартасцей — спрошчаная электрычная схема, якая дазваляе эканоміць камплектуючыя вырабы, а таксама больш лёгкі і кампактны футляр. Першыя некалькі тысяч новых тэлевізараў вытворчы калектыў плануе выпусціць ужо ў бягучым годзе. А да канца пяцігодкі ўсяго будзе выраблена іх не менш 10 мільёнаў.

«РУКАМІ» РОБАТАЎ

ДЛЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ГАДЗІННІКАЎ

На пінскім заводзе «Камертон» робаты пачалі вырабляць крышкі для электронных гадзіннікаў. У выніку зусім не стала браку, рэзка павысілася прадукцыйнасць працы на аперацыі. Пачаўшы серыйнае асваенне новых відаў карпусоў, заводскія спецыялісты больш увагі сталі ўдзяляць укараненню перадавой тэхнікі і тэхналогій, у тым ліку працэсаў ліцця з металу, тонкага храміравання, механізацыі зборкі. Многія мерапрыемствы разлічаны на павышэнне герметычнасці хранометраў, паляпшэнне іх вонкавага выгляду.

РАСПРАЦАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

ЗА ТВОРЧАСЦЬ — МЕДАЛІ

Арыгінальную сеялку для дакладнага высеву насення капусты ў расаднiках распрацавалі супрацоўнікі Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбаводства і плодаагародніцтва. Навінка дазваляе эканоміць да 40 працэнтаў пасяўнога матэрыялу, зніжае сабекошт работ, павышае якасць расады і ўраджайнасць капусты. Пашкоджанне насення ў працэсе пасеву выключаецца.

Новая сеялка атрымала высокую адзнаку на ВДНГ СССР. За яе стварэнне старшы навуковы супрацоўнік інстытута А. Аутка ўзнагароджаны сярэбраным медалём, а слесар-наладчык В. Дзянісевіч — бронзавым медалём выстаўкі.

АКТУАЛЬНЫЯ ГУТАРКІ

СПРАВЯДЛІВАЕ РАЗМЕРКАВАННЕ ЖЫЦЦЁВЫХ ДАБРОТ

«ДА 2000 ГОДА ТРЭБА БУДЗЕ ВЫКАНАЦЬ ЗАДАЧУ ВЯЛІКАЙ САЦЫЯЛЬНАЙ ЗНАЧНАСЦІ — ЗАБЯСПЕЧЫЦЬ ПРАКТЫЧНА КОЖНУЮ САВЕЦКУЮ СЯМ'Ю АСОБНЫМ ЖЫЛЛЁМ — КВАТЭРАЙ ЦІ ІНДЫВІДУАЛЬНЫМ ДОМАМ».

(XXVII з'езд КПСС. З даклада «Аб асноўных напрамках эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1986—1990 гады і на перыяд да 2000 года»).

З ЧАСОЎ Арыстоцеля паняцце справядлівасці ўключае ў сябе «правільнае» размеркаванне прадуктаў вытворчасці і розных даброт паміж людзьмі (па мерках адпаведнага грамадства). Што ж лічыць справядлівым ва ўмовах сацыялізму: раўнамернае размеркаванне матэрыяльных і духоўных даброт ці размеркаванне іх адпаведна асабістым заслугам чалавека? Упершыню адказаў на гэтае пытанне К. Маркс. Кожны працаўнік, пісаў ён, «атрымлівае назад ад грамадства з усімі вылічэннямі роўна столькі, колькі сам дае яму». Словам, у адпаведнасці з колькасцю і якасцю сваёй працы, што адпавядае асноўнаму прынцыпу сацыялізму «Ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па працы». Менавіта ў ім заключана сутнасць сацыяльнай справядлівасці новага грамадскага ладу.

Як гэта тэарэтычнае палажэнне рэалізуецца ў СССР? У першыя рэвалюцыйныя гады пасля Вялікага Кастрычніка нельга было пазбегнуць ураўнілаўкі ў аплаце працы. У той перыяд народнае пачуццё справядлівасці нібыта гаварыла: парознаму плаціць за розную працу правільна, але толькі ў тым выпадку, калі ва ўсіх ёсць роўныя магчымасці паказаць сябе ў працы. А іх, гэтых роўных магчымасцей, якраз і не было: у адных, напрыклад, і адукацыя, і прафесія, у іншых (пераважнай большасці) толькі рабочыя рукі.

Цяпер усё гэта — успаміны... У краіне ўжо даўно створаны ўмовы, калі кожны можа раскрыць свае здольнасці. Таму грамадства выступае за паслядоўнае правядзенне ў жыццё прынцыпу размеркавання па працы і лічыць, што адхіленні ад яго — парушэнне сацыяльнай справядлівасці.

Гэта выразна відаць і ў сацыяльнай праграме, распрацаванай XXVII з'ездам КПСС. Напрыклад, будзе ажыццёўлены шэраг мерапрыемстваў у сферы аплаты працы. Прычым прадугледжваецца не толькі яе рост, але і паляпшэнне практыкі матэрыяльнага стымулявання. Уводзяцца новыя, павялічаныя ў сярэднім на 25—30 працэнтаў тарыфныя стаўкі і службовыя аклады работнікаў сферы матэрыяльнай вытворчасці.

Можа ўзнікнуць пытанне: а хіба ў СССР не рабілі гэтак жа ў мінулыя гады? У чым розніца? Адрозненне ёсць, і прынцыповае: сёння неабходныя сродкі павінны быць зароблены самімі прадпрыемствамі. Гэта значыць умацоўваецца залежнасць заработнай платы ад колькасці і якасці працы. Больш таго, ставіцца задача непасрэдна ўвязаць фонд заработнай платы прадпрыемстваў з даходамі ад рэалізацыі іх прадукцыі. Гэта азначае, што дзеянне прынцыпу размеркавання па працы распаўсюджваецца як на асобных людзей, так і на цэлыя калектывы.

Звернем увагу яшчэ на адну асаблівасць, што характарызуе новыя падыходы да ажыццяўлення прынцыпу сацыяльнай справядлівасці. Што граху таіць, існаваўшая ў[illegible]не пэўная недаацэнка ролі непрадукцыйнай сферы так ці інакш адбівалася на заработнай плаце работнікаў, занятых у ёй. Падобную практыку тлумачылі парознаму, але ў асноўным гаварылі: яны, маўляў, не вырабляюць нацыянальны даход. Яны — гэта настаўнікі, урачы, работнікі культурна-асветніцкіх устаноў і іншыя.

Сапраўды, напрамую не выпрацоўваюць. Але ж укладанні ў даную сферу — гэта, па сутнасці, укладанні ў кожнага чалавека, клопат аб яго самаадчуванні, настроі, агульнаадукацыйнай і прафесійнай падрыхтоўцы, а значыць, у выніку і аб росце эканамічных паказчыкаў. Цяпер мы выпраўляем становішча. У бягучай пяцігодцы (1986—1990) будзе зроблены буйны крок у павышэнні аплаты працы працаўнікоў непрадукцыйнай сферы.

Прынцып размеркавання па працы, натуральна, азначае дыферэнцыяцыю спажывання працоўных, што вынікае з адрозненняў у іх даходах. Аднак існуюць такія чалавечыя патрэбы, якія павінны задавальняцца адносна кожнага члена сацыялістычнага грамадства. У СССР гэта мэта дасягаецца пры дапамозе грамадскіх фондаў спажывання, якія паступаюць насельніцтву ў выглядзе грашовых выплат, а таксама ў форме бясплатнага ці льготнага абслугоўвання. Маюцца на ўвазе пенсіі, дапамогі, стыпендыі, ахова здароўя, утрыманне дзяцей у дашкольных установах, пуцёўкі ў санаторыі і г. д.

За бягучае пяцігоддзе грамадскія фонды спажывання (іх называюць іншы раз «грамадскія фонды справядлівасці») узрастуць на 25 працэнтаў. Дзякуючы гэтым фондам забяспечваецца, аднолькавы доступ членаў грамадства да адукацыі і культуры, аблягчаецца жыццё тых, хто мае патрэбу ў сацыяльнай дапамозе. Паслугі, якімі карыстаюцца людзі праз грамадскія фонды спажывання, павялічваюць даход савецкай сям'і ў сярэднім на 10—15 працэнтаў.

Фонды спажывання ствараюцца не толькі цэнтралізавана, за кошт асігнаванняў у асноўным дзяржаўнага бюджэту. Іх маюць таксама вытворчыя аб'яднанні, прадпрыемствы і арганізацыі. Гэта фонды сацыяльна-культурных мерапрыемстваў і жыллёвага будаўніцтва, якія ўтвараюцца за кошт адлічэнняў ад прыбытку і расходуюцца толькі на патрэбы сваіх работнікаў.

Асаблівая ўвага ў СССР удзяляецца вырашэнню жыллёвай праблемы. Яшчэ заснавальнікі навуковага камунізму адзначалі: тое, як задавальняецца патрэба ў жыллі, можа служыць меркай таго, як задавальняюцца ўсе іншыя патрэбнасці. Цяжка пераацаніць ужо зробленае ў гэтай сферы. У дамах, пабудаваных толькі за апошнія 30 год, навасёламі сталі 240 мільёнаў чалавек.

Даходы савецкіх грамадзян не абмяжоўваюцца заработнай платай і дабротамі з грамадскіх фондаў спажывання. Кожны, хто мае адпаведныя навыкі і мае на тое жаданне, можа, акрамя таго, працаваць у якойнебудзь грамадска карыснай сферы і атрымліваць дадатковы заработак.

У лістападзе 1986 года ў краіне быў прыняты Закон аб індывідуальнай працоўнай дзейнасці. У ім названа звыш 30 найбольш распаўсюджаных відаў промыслаў і паслуг. Але прадугледжана і магчымасць іх дапаўнення на месцах з захаваннем патрабаванняў заканадаўства. Закон не проста паглыбляе і дэталізуе канстытуцыйнае права займацца індывідуальнай працоўнай дзейнасцю, заснаванай на асабістай працы грамадзян і членаў іх сямей. Ён ускладае на органы ўлады, прадпрыемствы і арганізацыі функцыі аказання рознабаковага садзейнічання грамадзянам, якія займаюцца такой дзейнасцю.

Палажэнні Закона поўнасцю адпавядаюць прынцыпам сацыялістычнага гаспадарання. Па-ранейшаму асноўнай крыніцай задавальнення ўзрастаючых патрэбнасцей савецкіх людзей у таварах і паслугах застаецца грамадская вытворчасць. Яе далейшаму развіццю ўдзяляецца галоўная ўвага. Індывідуальная працоўная дзейнасць у СССР выключае выкарыстанне наёмнай працы, эксплуатацыю чалавека чалавекам.

Сацыялізм на практыцы даказаў сваю справядлівасць у размеркаванні важнейшых жыццёвых даброт. За гады Савецкай улады рэальныя даходы насельніцтва краіны павялічыліся ў горадзе ў 12 разоў, на вёсцы — у 19. Адбываецца не толькі рост, але і збліжэнне ўзроўняў жыцця ўсіх груп працоўных. Гэта тэндэнцыя будзе набіраць сілу. Галоўнай мерай, што рэгулюе адносіны грамадства і чалавека, з'яўляецца праца. Толькі яна, яе вынікі ствараюць умовы для ўсебаковага развіцця асобы.

Уладзімір УСАНАЎ.

СУПРАЦОЎНІЧАЮЦЬ ФАРМАЦЭЎТЫ

ПРАМЫЯ СУВЯЗІ: ХТО Ў ВЫЙГРЫШЫ?

Многія беларускія прадпрыемствы маюць прамыя знешнеэканамічныя сувязі са сваімі калегамі ў краінах — членах Савета Эканамічнай Узаемадапамогі. Галоўная задача гэтага супрацоўніцтва — сумеснае вырашэнне тэхнічных праблем.

Два гады назад мінскае аб'яднанне «Белмедпрэпараты» наладзіла такія кантакты з фармацэўтамі Польскай Народнай Рэспублікі.

Геаграфія паставак аб'яднання «Белмедпрэпараты» надзвычай шырокая: ад Калінінграда да Камчаткі. Больш сотні назваў медыкаментаў адпраўляецца з Мінска ў 300 «кропак» Савецкага Саюза. Купляюць іх і за мяжой: на Кубе, у Таіландзе, Аўстраліі, Францыі, В'етнаме, Італіі, Бельгіі, Аргенціне...

З польскімі фармацэўтамі мінчане ўжо даўно падтрымліваюць дзелавыя кантакты. Але да нядаўняга часу гэтыя сувязі насілі нерэгулярны, у пэўным сэнсе стыхійны характар. Цяпер жа прадпрыемства мае дакладна прадуманную праграму супрацоўніцтва з канкрэтным партнёрам—Тархомінскім фармацэўтычным заводам.

Антон Левашкевіч, намеснік галоўнага тэхнолага аб'яднання, быў у складзе першай дэлегацыі на Тархомінскім заводзе.

—Гэта была ў многім пазнавальная паездка,—расказвае ён.—Перш чым заключыць доўгатэрміновае пагадненне аб прамым тэхніка-эканамічным супрацоўніцтве, нам хацелася бліжэй пазнаёміцца з вытворчасцю і калектывам завода. Прымалі нас цёпла, шчыра расказвалі пра свае поспехі і праблемы. Паказалі працэс вырабу рыфампіцыну—процітуберкулёзнага прэпарата, які нас вельмі зацікавіў. Перад ад'ездам мы падпісалі пратакол аб супрацоўніцтве.

Неўзабаве з візітам у адказ прыехалі прадстаўнікі Тархомінскага завода. Іх увагу, у сваю чаргу, прыцягнула вытворчасць інсуліну—лякарства для хворых дыябетам

Тады ж у Мінску К. Рыневіч, дырэктар Тархомінскага завода, і Г. Андрыеўскі, генеральны дырэктар аб'яднання «Белмедпрэпараты», падпісалі дагавор і праграму аб супрацоўніцтве да 1990 года. Абодва бакі, каб выключыць дубліраванне навукова-тэхнічных распрацовак, дамовіліся аб'яднаць намаганні ва ўдасканаленні вытворчасці антыбіётыкаў і кровазамяніцеляў.

Наступная паездка Левашкевіча на Тархомінскі завод аказалася больш плённай. За дзевяць дзён ён і яго калегі дасканала вывучылі ўсе стадыі атрымання рыфампіцыну, асабліва сінтэз антыбіётыку, спосаб якога прынцыпова адрозніваецца ад таго, што прымяняецца ў «Белмедпрэпаратах». Пасля вяртання дадому беларускія спецыялісты ўкаранілі ў сябе асобныя элементы тархомінскай тэхналогіі.

У супрацоўніцтве двух прадпрыемстваў зроблены першы, але дастаткова ўпэўнены крок. У перспектыве—кааперацыя і спецыялізацыя вытворчасці, узаемныя пастаўкі сыравіны, матэрыялаў, паўфабрыкатаў, абмен вопытам у арганізацыі працы і падрыхтоўцы кадраў. Зразумела, стан прамых сувязей у многім залежыць і ад пазіцыі кіраўнікоў прадпрыемстваў. Вось меркаванне Г. Андрыеўскага:

—У розныя гады бываў я ў Польшчы. Уражанне ад апошняй паездкі ў снежні мінулага года—у краіне ідзе рашучая пераарыентацыя знешнеэканамічнай дзейнасці на супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам і сацыялістычнымі краінамі. З Казімірам Рыневічам у мяне склаліся дзелавыя і сяброўскія адносіны. Фармацэўтыка—не толькі гуманная па сваёй сутнасці, але і галіна, якая вельмі хутка акупляецца. Асноўныя фонды нашага аб'яднання ацэньваюцца ў 34 мільёны рублёў, а штогод мы выпускаем прадукцыі на 91 мільён рублёў. Так што я з аптымізмам гляджу на далейшае паглыбленне прамых сувязей.

У размовах з працаўнікамі аб'яднання высветлілася цікавая дэталь. Здавалася б, супрацоўніцтва з польскім заводам пакуль наладжваецца толькі як тэхніка-эканамічнае, але гэтыя кантакты выклікалі ў работнікаў павышаную цікаўнасць да Польшчы, яе гісторыі, культуры, традыцый, праблем сучаснага жыцця. Лекцыі, гутаркі аб ПНР збіраюць вялікую аўдыторыю. Папулярныя ў рабочых сустрэчы па «гарачых» слядах са спецыялістамі, якія толькі што вярнуліся з Польшчы. У бібліятэцы аб'яднання з'явіўся раздзел кніг польскіх пісьменнікаў і паэтаў. Іх чытаюць больш, чым раней.

А вось прычынай устанаўлення прамых сувязей аб'яднання «Белмедпрэпараты» з хіміка-фармацэўтычным заводам горада Кутна стала даўняя дружба працоўных Мінскай вобласці і Плоцкага ваяводства. У Мінску ўжо пабывала дэлегацыя з Кутна. У польскіх сяброў выклікала цікавасць, што «Белмедпрэпараты»—гэта магутнае, адно з вядучых прадпрыемстваў СССР па вытворчасці лякарстваў, пачыналася амаль паўстагоддзя назад са сціплай фармацэўтычнай фабрыкі. Усяго 60 чалавек працавала тады пад яе дахам. (Цяпер амаль 3 тысячы.) Выпускалі тады самыя простыя медыкаменты: валяр'янавыя і мятныя каплі, настойкі ёду, палыну, ландышу, фасавалі сухія чарніцы, рамонак, рэзалі марлю на бінты.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны фабрыку пераабсталявалі ў пеніцылінавы завод. Ён хутка рос, пашыраўся. Тут аднымі з першых у краіне асвоілі вытворчасць поліглюкіну — заменніка крыві, які выратаваў ад смерці сотні тысяч людзей. Завод стаў галоўным прадпрыемствам краіны па выпуску новых форм кровазамяніцеляў. У Мінску была атрымана і першая ў СССР партыя рэполіглюкіну. Гэты прэпарат незамяняльны пры аперацыі на «сухім сэрцы» ва ўмовах штучнага кровазвароту.

У свой час беларускіх спецыялістаў запрашалі ў Чэхаславакію, Балгарыю, Індыю, Ірак дапамагчы наладзіць выпуск кровазамяніцеляў. Цяпер тэхналогіяй вырабу гэтых прэпаратаў зацікавіліся ў Кутна. Хутка туды выязджае дэлегацыя аб'яднання для падпісання дагавора аб супрацоўніцтве. «Белмедпрэпараты» пашыраюць прамыя тэхніка-эканамічныя сувязі з польскімі фармацэўтамі.

Леанід ТУГАРЫН.

ВЫДАННІ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ»

Буржуазны нацыяналізм у Беларусі не меў ні глыбокіх каранёў, ні шырокага ўплыву. Але тым не менш след свой ён пакінуў. Гэта быў крывавы след. Бандыцкія вылазкі Булак-Балаховіча і слуцкі мяцеж у гады грамадзянскай вайны, Беларуская цэнтральная рада і цеснае супрацоўніцтва з фашысцкімі акупантамі ў Вялікую Айчынную, падрыўная дыверсійная дзейнасць супраць сваёй Радзімы ў пасляваенны час — такі шлях беларускага нацыяналізму. Аднак яго прадстаўнікі, якія ўтульна прыжыліся ў розных зарубежных цэнтрах, хацелі б пазначыць кожную з вех здрады арэолам святасці і пакутніцтва за народ. Логіка такой гульні наколькі хітрая, настолькі і прымітыўная: каму яны патрэбны, калі за іх спіной не будзе стаяць народ? Нават тым спецслужбам у ЗША, якія падбіраюць з абочыны дарогі гісторыі розную антысавецкую драбязу.

Такі арэол малююць сучасныя нацыяналісты беларускага паходжання з пастаяннай амерыканскай прапіскай і вакол так званага «слуцкага паўстання». Звычайны контррэвалюцыйны мяцеж, які адбыўся ў лістападзе-снежні 1920 года, спачатку выдаваўся за народнае паўстанне, потым гэтага здалося мала, і нацыяналістычныя пісары ўзнялі яго лакальны характар да «фронта БНР», а сёння гэта ўжо «вялікая вайна Рады БНР супраць бальшавікоў».

Што гэта была за «вайна» і хто выступаў яе арганізатарам, чытач даведаецца з новай кніжкі, якая выйшла ў серыі «Бібліятэчка газеты «Голас Радзімы». Называецца яна «Вакол «слуцкага паўстання». Доктар гістарычных навук Анатоль Грыцкевіч цярпліва і пераканаўча адкідвае ўсё, факт за фактам, што нагарадзілі вакол слуцкага мяцяжу нацыяналісты, і паказвае, што ж адбылося на самай справе ў Слуцкім павеце глыбокай восенню 1920 года.

Не станем пераказваць змест брашуры — чытач «Голасу Радзімы» мае магчымасць удумліва яе прачытаць. Хочацца спыніцца вось на чым. Аўтар, карыстаючыся першакрыніцамі, паказвае тую істотную «дробязь», якую хацелі б схаваць ад вачэй людскіх «нацыянальна свядомыя» беларускія дзеячы розных рангаў, што так шчыра святкуюць на чужых берагах «угодкі слуцкага паўстання». А менавіта: мяцеж у Слуцкім павеце фактычна быў арганізаваны польскім генеральным штабам. Буржуазная Польшча была ў ім зацікаўлена. «Польскія кіруючыя колы, — адзначае аўтар, — у 1920—1921 гадах выкарысталі яго для таго, каб паспрабаваць дабіцца на сваю карысць некаторых уступак у тэрытарыяльным пытанні пры заключэнні канчатковага мірнага дагавора з Савецкай Расіяй».

А калі так, калі расставіць усё на свае месцы, дык выходзіць, што эсэра-нацыяналістычныя дзялкі, якія рыхтавалі «слуцкае паўстанне», былі ўсяго толькі паслухмянымі марыянеткамі ў руках польскіх інтэрвентаў.

Але іх не падтрымалі сяляне, бо не бачылі ў нацыяналістах лідэраў, здольных вырашыць пякучыя нацыянальныя і сацыяльна-палітычныя праблемы і павесці народ за сабой. На іх адчайны крык аб дапамозе не адгукнулася ні адна буржуазная дзяржава таго часу, акрамя Польшчы, бо не бачыла ў беларускіх нацыяналістах рэальнай сілы, здольнай спыніць ход новай гісторыі — ход Вялікага Кастрычніка.

Кніжка, напісаная А. Грыцкевічам, — гэта аб'ектыўны аналіз контррэвалюцыйнай авантуры ў Слуцку. Аўтар карыстаецца не толькі савецкімі крыніцамі, верагоднасць і праўдзівасць якіх нашы праціўнікі звычайна падвяргаюць сумненню, але і замежнымі.

Слуцкі мяцеж пацярпеў крах, як і ўсе спробы контррэвалюцыі ліквідаваць Савецкую ўладу ў Беларусі. Так распарадзілася гісторыя. Але адразу ж пасля паражэння буржуазныя нацыяналісты ўзнімаюць «слуцкае паўстанне» на шчыт. Ужо на так званай «Беларускай нацыянальна-палітычнай нарадзе» ў Празе 29 верасня 1921 года была прынята спецыяльная рэзалюцыя аб «слуцкім паўстанні». Вядома ж, у ёй былі схаваны вушы польскага генеральнага штаба, а слуцкі мяцеж выдаваўся за выступленне народных мас як «супраць Масквы», так і «супраць Варшавы».

Гэта і зразумела: нацыяналістам трэба, каб на іх сцягу не было чорных плям здрады і прыстасаванства, бо куды ж з такім сцягам высоўвацца і хто за ім пойдзе. Кніжка прафесара Анатоля Грыцкевіча якраз і ставіць усё на месца: «Як паказалі падзеі ў Слуцкім павеце, беларускія сяляне ў масе сваёй не падтрымалі ні беларускіх эсэраў, ні іншых нацыяналістаў». Не падтрымалі таму, што і ў гэтым выпадку, як і ў іншых, беларускія буржуазныя нацыяналісты на справе служылі не інтарэсам свайго народа, пра які яны шмат гаварылі, а інтарэсам замежнай дзяржавы.

В. КРАСЛАЎСКІ.

Ля Нарачы. Фота В. РАМАШКІ.

МНЕНИЕ СОВЕТСКОГО УЧЕНОГО

К БЕЗОПАСНОСТИ — ЧЕРЕЗ КОНВЕРСИЮ

II. СОТНИ МИЛЛИАРДОВ НА ВЕТЕР. ДО КАКИХ ПОР?

В ходе «круглого стола» ученых по проблемам радикального сокращения ядерных вооружений и их полного уничтожения, работавшего в рамках международного форума «За безъядерный мир, за выживание человечества» (Москва, февраль 1987 года), прозвучал в числе важнейших вот какой вывод: гонка вооружений ведет мир «как минимум к трем дестабилизациям — стратегической, экономической, экологической».

Тут есть над чем задуматься тем, кто готов мириться с ростом расходов на вооружение, рассматривая изъятия средств из своего кармана как неизбежную плату за рост безопасности. Стратегическая стабильность — основа, гарант устойчивости современного мира; движение в сторону от нее, дестабилизация — неизбежно слалом к катастрофе.

Но коли продолжение гонки вооружений удаляет от безопасности, а не приближает к ней, тем более разумно внимательно присмотреться к экономическим аспектам этого процесса.

Так уж устроена психика человека: мы привыкаем к большим цифрам. Даже сообщение о том, что в 1986 году мир ежеминутно расходовал на гонку вооружений 1,7 миллиона долларов, что только за один год военные расходы планеты выросли на 100 миллиардов долларов, для большинства из нас звучит достаточно абстрактно: кто-то где-то что-то на что-то потратил.

И все же нам придется оперировать именно большими цифрами: ведь гонка вооружений раздевает, оставляет без пищи, убивает в конце концов миллионы людей, каждый из которых — уникален, единствен.

Самые веские доказательства не просто опасности, но глубочайшей аморальности гонки вооружений — условия жизни народов большого числа развивающихся государств. Гонка вооружений — это всегда конкретика отнятого, даже если отнятое не было произведено. Известно, скажем, что средств, расходуемых в мире на вооружение только за один год, достаточно для обеспечения жильем полумиллиарда человек или для строительства 1 миллиона школ, в которых могли бы учиться 650 миллионов детей.

Профессор Жан Зиглер (Швейцария) ситуацию, в которой на гонку вооружений тратится около триллиона долларов в год, тогда как за тот же год 16 миллионов человек умирают от голода (при том, что современный уровень сельского хозяйства планеты мог бы обеспечить продовольствием 12 миллиардов человек!), определяет коротко: «Мир сошел с ума». Для более чем двух третей населения нашей планеты, напоминает ученый, «каждый день и каждая ночь становятся новым звеном в цепи мучений. От одной четверти до одной трети населения «третьего мира» не располагают даже минимумом средств, признанных необходимыми для поддержания жизни. 560 миллионов человек живут в условиях абсолютной бедности — их доход составляет менее 50 долларов в год...»

Но если действительно невозможно не признать чудовищной ситуацию, при которой за полдня гонкой вооружений пожираются средства, с лихвой достаточные для победы над хронической слепотой, то как же не заметить такой поистине трагической особенности ее, как нарастающий вклад в гонку вооружений самих развивающихся стран?

Это факт: опутанные разными видами внешней задолженности (достигающей в сумме уже примерно триллиона долларов), развивающиеся страны тратят на закупки оружия многие десятки миллиардов долларов в год. Избавление их от бремени затрат на вооружения (эти затраты поощряются и даже навязываются развивающимся странам официальными кругами США, их союзников по НАТО; инспирируются путем разжигания региональных конфликтов) привело бы к заметному оздоровлению экономики как этих стран, так и мировой экономики в целом.

Безусловно, лучшее применение своим финансовым средствам, природным ресурсам, рабочим рукам, интеллектуальному потенциалу нашли бы в условиях прекращения гонки вооружений и страны развитые. Известна, скажем, принципиальная разница политики в области вооружений СССР и США. Советский Союз первым за всю послевоенную историю не начал ни одного витка гонки вооружений, делал все возможное, чтобы каждый из этих витков был предотвращен в зародыше: он никогда не задавался целью добиться военного превосходства и неизменно расходовал на оборону необходимый минимум средств — у США же «послужной список» объективно носит совершенно иной, обратный характер.

Но вот где естественная точка соприкосновения: не только Советскому Союзу, с его впечатляющими планами в области реконструкции экономики, с более чем серьезной социальной программой (напомню только о задаче обеспечения до конца нынешнего столетия отдельной квартирой или домом каждой семьи), но и США есть куда вкладывать средства, высвобождающиеся при переходе к разоружению.

Это ведь факт: в стране, израсходовавшей уже при нынешней администрации более 1 триллиона долларов на военные цели только по открытым статьям бюджета Пентагона (у него есть и тайный, «черный бюджет»), более 20 миллионов человек вынужденно голодают по нескольку дней в месяц (данные Института общественного здравоохранения при Гарвардском университете); более 30 миллионов — живут ниже официальной черты бедности; более 60 миллионов — функционально неграмотны.

Известный американский экономист Дж. К. Гэлбрейт, участвовавший в работе международного форума «За безъядерный мир, за выживание человечества», в одном из интервью на вопрос о практических сторонах перевода военных отраслей промышленности на гражданское производство ответил: «В практическом плане этот вопрос меня беспокоит меньше, чем других». Во-первых, пояснил Гэлбрейт, в США существует острая потребность в ресурсах, которые ныне направляются в военное производство. («Некоторые экономические инфраструктуры, такие, как шоссейные и железные дороги, а также система образования, не говоря уже о социальных программах, находятся в очень плохом состоянии. Поэтому нам нетрудно найти альтернативные пути расходования средств, которые мы тратим на вооружения»). Во-вторых, сокращение расходов на военные цели позволило бы США усилить свою экономику. Экономические успехи Японии и ФРГ после второй мировой войны, заметил американский ученый, «являются следствием использования капиталов и человеческих ресурсов для гражданского производства, а не для военных целей».

Сказанное Гэлбрейтом дополню лишь несколькими конкретными цифрами. В США 80-х годов каждый третий обрабатывающий станок проработал 20 и более лет; потребность в средствах на обновление станочного парка страны оценивается в 34 миллиарда долларов. По американским же оценкам, стоимость восстановительных работ и нового строительства междуштатных автодорог превысит 700 миллиардов долларов в текущем десятилетии; каждый пятый мост в США сегодня требует реконструкции и замены. И, наконец, государственный долг США (а это объективный показатель уровня здоровья экономики этой страны) превышает два триллиона долларов.

Как тут не вспомнить о бремени военных расходов, о милитаристском по характеру бюджете Пентагона, подобравшемся к 300 миллиардам долларов в год? О программе «звездных войн», которая, обещая в итоге сократить, а не увеличить безопасность мира в целом и самих США, потребовала бы для своей реализации сотен миллиардов и даже триллионов долларов?

Логика подсказывает простейший путь: средства на войну должны быть переадресованы, переключены на мирные цели.

Александр ЕФРЕМОВ, доктор исторических наук.
(АПН).

Peace Movement in Byelorussia

Murat EGOROV

PEACE! This word resounds today in all the languages but not as a humble request but as a resolute demand that even the staunchest of the war advocates are forced to take heed of.

Stop war! This is what the antiwar demonstrators universally demand, be it in London, Paris, New York, Delhi, Madrid, Bonn or elsewhere on our planet. This is also what the Soviet people come out for. In the forefront of the struggle for peace are the people of Byelorussia, the republic that suffered most in World War II. Over two million Byelorussians, one out of every four people, lost their lives in that war.

We remember our towns and villages burned down and turned into rubble, our factories destroyed, our fields sown with ominous seeds of war: mines, shells and bombs. Even now, over forty years after the war, bomb-disposal specialists continue to find and scotch them. It came to be called a «war echo». This echo does not only serve as a reminder of the privations and grief of the past but as an appeal to make greater efforts to save peace and life.

We remember the year 1949 when the peaceloving public of all the countries alerted by the threat of a new world war held the first World Congress of Peace Supporters. Byelorussia's representatives Larissa Alexandrovskaya, People's Artiste of the USSR, and Maxim Tank, People's Poet of Byelorussia, also attended the Congress.

Rallies and meetings were held across the Republic to support the decisions adopted at the Congress. The people of Byelorussia condemned the warmongers and expressed their determination to struggle for peace.

The first Byelorussian Conference of Peace Supporters was held in September, 1951. Industrial and agricultural workers, workers in culture and art and war veterans took part in it. In his opening address Yakub Kolas, People's Poet of Byelorussia, said: «War means turning furtile land into a desert, destroying the achievements of peaceful creative labour, demolishing monuments of human culture. War means destruction, hunger, death and mutilations for millions upon millions of people. That is why all progressive peace-loving mankind, outstanding people of all countries are indefatigably struggling for peace».

The conference elected the Byelorussian Peace Committee which united peace supporters and fighters for friendship among nations coming from all walks of life.

The rousing voice of the sons and daughters of Byelorussia was more than once heard at the UN General Assembly and other international forums and conferences. Byelorussia's peace activists supported the initiatives and decisions of the World Peace Council.

No person was left impassive when the World Peace Council issued an Appeal on Concluding the Pact of Peace among the Five Great Powers. All the adult population of the Republic affixed their signatures to that document. There were several million of them. It was no mere list of surnames, it was a powerful force of mankind that stood up to defend peace.

As years go by the horrible events of World War II are becoming ever more distant. But humanity remembers and has no right to let sink into oblivion the atrocities of the merciless Hitlerite war machine responsible for burning to death thousands upon thousands of innocent people — the Czechoslovak village of Lidiče, the Byelorussian village of Khatyn and the French town of Oradour-sur-Glaine are incurable wounds on the heart of humanity. Nor is it possible to forget one morning, in August 1945, when an atomic bomb was exploded over the Japanese city of Hiroshima instantly killing 160,000 people. Still in memory is the tragedy of Nagasaki. The war has long been over but people in those Japanese cities continue to suffer from radiation effects.

The year 1968. The world learned of a bloodcurdling tragedy in Vietnam. In an attempt to intimidate the population of South Vietnam the American GI's shot to death 500 people in the community of Songmi and burned down their houses...

«The tragedy of Khatyn and Lidiče, Oradour, Hiroshima and Songmi never again» was the motto of the peace lovers from Czechoslovakia, France, Japan, Yugoslavia, Poland, Italy, India, the German Democratic Republic, Denmark, Norway, the Federal Republic of Germany and the republics of the Soviet Union who gathered in Minsk for an international conference in July, 1972.

The Byelorussian peace fighters take an active part in this genuinely popular movement. In 1975 Minsk became the venue of a successful international meeting attended by peace activists from 32 countries and delegations of the World Peace Council led by Romesh Chandra and the International Democratic Women's Federation.

A major landmark in the history of the struggle for peace was Peace March-82. It started in July, 1982, in Stockholm and took its participants from Sweden, Denmark, Norway, Finland and the USSR to Helsinki, Leningrad, Kalinin, Moscow, Smolensk and Minsk. People of different political convictions were united by simply worded and understandable slogans «No to nuclear weapons in Europe, in the West and in the East!», «No to nuclear weapons on Earth!» «For disarmament and peace!»

The participants in Peace March-82 carrying their banners and posters walked through the streets of Minsk Hero-City, the capital of Byelorussia. A large mock-up of a pigeon symbolizing a universal desire of people for peace was carried in front of the marchers. Thousands of Minskers went out into the streets to warmly greet their guests, join their ranks and chant antiwar slogans.

Emotion-filled meeting were held in factories, palaces of culture, in the Society for Friendship and Cultural Relations with Foreign Countries, in the Writer's House and the Museum of the History of the Great Patriotic War where interesting talks on the necessity to fight for peace were initiated. The guests also visited sanatoria, hospitals, Young Pioneer camps, the International Youth Centre, they met with writers, journalists and peace activists.

Newspapers, radio and TV stations in Byelorussia gave a wide coverage of this antiwar action.

Meanwhile some of the Western correspondents covering the march were so prejudiced in their reports that the representatives of the Scandinavian countries had to boycott the Western newsmen and preferred to supply their own accounts of the march to their national news media.

The antiwar movement in Byelorussia embraces many public organizations. Among them are trade unions, the Byelorussian Peace Committee, the Soviet Peace Fund Byelorussian Branch, the Byelorussian Society for Friendship and Cultural Relations with Foreign Countries, republican organizations «Scientists for Peace», «Physicians for the Prevention of Nuclear War», the Soviet War Veterans' Committee Minsk Branch, «Sportsmen for Peace», the Radzima (Motherland) Society, women's councils uniting all mothers in this Republic, the Committee of Youth Organizations of the BSSR and a lot of others.

The peace supporters of Byelorussia actively participate in international conferences in the Soviet Union and other countries. Every year massive antiwar meetings and manifestations devoted to topical international problems are held in Byelorussia, many of them under the auspices of the World Peace Council. Impressive was the meeting in the Brest Fortress to commemorate the 40th anniversary of the victory over fascism. 60,000 people came to the site where the Soviet people rebuffed the aggressor during the initial hours of the trecherous attack of nazi Germany. «Peace — yes, war — no!» Those words united all those who came to the meeting.

It is impossible to forget a 100,000-strong manifestation of Minsk women. They came out into the streets with their children and grandchildren carrying banners and posters demanding putting an end to the arms race. They made their banners and posters themselves but their simplicity had such an emotional effect that no one was left unimpressed. Many tourists from various countries who happened to be in Minsk at the time immediately decided to join in as soon as they learned about the demonstration. A rousing speech was made at the meeting by a participant in numerous international forums, a member of the Presidium of the Byelorussian Peace Committee, editor-in-chief of the *Rabotnitsa i Selyanka* (Woman worker and farmer) monthly M. I. Karpenko. She called on those present at the meeting to join their forces to prevent the greatest danger facing humanity — a suicidal nuclear war.

Journalists, writers, poets, composers, artists and actors make a considerable contribution to the cause of safeguarding peace. They are tirelessly struggling for peace, for asserting the ideals of humanism, proletarian internationalism and friendship among nations.

Speaking at the USSR Writers' Congress, a member of the World Peace Council, Hero of Socialist Labour, Maxim Tank pointed out that the theme of the struggle against war retains its dominance in Byelorussian literature. There is nothing unusual about it as it is the voice of the country where one out of every four people lost his life, where there reverberate the Khatyn bell chimes, where on all the roads and partisan paths one can find obelisks in memory of those who perished in the flames of World War II.

No one is left impassive with canvasses by Mikhail Savitsky, People's Painter of the USSR, Academician of the Academy of Arts of the USSR, a member of the Soviet Peace Committee, who repicted the horrible death camps set up by the Hitlerities. Showing the inhuman face of fascism the artist demonstrates the power of spirit and the moral victory of its victims. And we hear a rousing appeal cutting across the years: «People, don't let these sufferings repeat again, safeguard peace!»

People's Painter of the USSR, Academician Zair Azgur, People's Artist of the USSR, composer Igor Luchenok, actors of the leading theatres of the Republic, People's Artists of the USSR Zdislav Stomma and Alexandra Klimova, People's Artist of the BSSR Nikolai Eryomenko have also put their creative talents at the service of the popular struggle for peace.

It has become a tradition to arrange special concerts and dramatic performances for peace. Both professional and amateur theatre companies, popular song groups «Pesnyary» and «Verasy», bands, choirs and dancing troupes take part in them. The revenues from these concerts and performances are sent to the Soviet Peace Fund. Many workers in culture and art donated their state prizes and royalties to the Peace Fund.

Among numerous public organizations actively participating in the struggle for peace a place of prominence belongs to the Soviet Peace Fund. In 1986 this mass antiwar organization celebrated its 25th anniversary.

The Soviet Peace Fund has become one of the most influential organizations and gained a favourable reputation abroad. All sections of the population embracing virtually all age groups take part in its activities. In Byelorussia there is the republican division of the Soviet Peace Fund administered ever since its establishment by the outstanding sculptor, Academician Zair Azgur, People's Painter of the USSR, Hero of Socialist Labour, State Prize winner. Now there are in Byelorussia over 14,000 commissions of assistance to the Soviet Peace Fund embracing over 100,000 peace activists. In most instances it is at their initiative that antiwar meetings and rallies are held.

The Soviet Peace Fund can be compared to a powerful river with streams and tributaries giving it its living force — the voluntary contributions of the Soviet people. This is the money earned by factory and construction workers during «peace shifts», rural and transport workers, workers in science and culture, students and school children, war and labour veterans.

Following the will of the members of the Peace Fund its assets are used for strengthening peace and international security, promoting solidarity with the peoples struggling for their freedom and indepence. Alongside these organizations the Peace Fund provides humanitarian aid to the victims of imperialist aggression, genocide as well as natural disasters. This aid consisting of medicines, clothes, footwear, transport means and foodstuffs was sent to Vietnam, Kampuchea, Afghanistan, Nicaragua, Lebanon, Ethiopia, Mozambique, Mexico and other countries.

The year 1986 will go down into history of humanity as the International Year of Peace, as a year of an all—out offensive of the forces of peace against the forces of war.

Over 2,985 massive antiwar actions attended by 1,651,500 people were held in Byelorussia.

Byelorussian writers Kondrat Krapiva, Nil Gilevich, Ales Adamovich, Eddi Ognetsvet, Eduard Skobelev, Iosif Vassilevsky, Artur Volsky and Vladimir Karisna donated their royalties. So did journalists of *Rabotnitsa i Selyanka, Vyaselka, Byaroska* and a number of newspapers.

Lavish donations were also made by religious organizations, first of all, by the Russian Orthodox Church. These comprise contributions of both parishers and the clergy. The Metropolitan of Minsk and Byelorussia Philaret donated 5,000 roubles, archpriests war veterans E. I. Miseyuk and V. B. Bekarevich—1,000 roubles each.

Scores of letters arrive every day at the Byelorussian Peace Fund. As if a pulse of international life they are attuned to all difficulties and aggravations occurring in world affairs. This is what A. I. Polyansky, a war veteran who was at the frontline from Moscow to Berlin, has to say: «I hereby send 50 roubles of my pension for the cause of peace. I know that my single donation cannot stop war just as a single soldier at the battlefield would not be able to stop an enemy offensive. But if he is backed by a group of soldiers the enemy would certainly be rebuffed. If all the people of good will join their efforts the warmongers will never be able to realize their ominous plans».

However great the bereavement of those who lost their kith and kin in the struggle against fascist invaders the letters are pervaded with optimism and confidence that by joining their forces the people of good will save peace.

Concern for the morrow of humanity and awareness of the dangers of nuclear holocaust unite the nations in the struggle for peace, for saving life on the Earth. Foreign visitors coming to Minsk meet with the Peace Committee activists. Debates may flare up, very sharp sometimes. But they are indicative of the fact how much slander has been piled on our country, the policies of our Party and goverment to bamboozle ordinary Westerners.

When the Byelorussian peace activists manage to tear to shreds the slander shroud and clear up certain problems the meeting can be considered fruitful and conducive to a greater mutual understanding and, finally, peace. The number of such meetings has considerably increased during the International Year of Peace. Our guests often send very warm letters. Here are some samples

«...One of the sights that I shall never forget because it touched my heart was Khatyn. I am telling people in Scotland of our tour and the urgency for all of us to work for peace».

Erika von Bommenstern,
Scotland.

«My memory has retained historical monuments of your city, museums, kindergartens as well as the monuments where the Soviet people slain by the Hitlerites were buried. This will always stay in my memory as well as the fact that your revolutionary spirit is invincible».

Francis Chimombela,
Zambia.

These letters are legion. What they bespeak of is that personal contacts promote better understanding and give a spur to the peaceloving forces in the struggle for peace.

History teaches that war can be prevented before it is unleashed. That is why the peace fighters of Byelorussia are stepping up their efforts to promote the antiwar movement and the unity of the peace-loving states. The task is not just to improve the struggle for peace but to raise it to a qualitatively new level. What it means is to reach every human heart and instil the need to struggle for peace.

КАЛІ некалькі год назад у Лос-Анджэлесе сабраліся найбольш аўтарытэтныя рэжысёры-мультыплікатары і кінакрытыкі з многіх краін, «лепшым фільмам за ўсю гісторыю сусветнай мультыплікацыі» яны назвалі карціну «Казка казак», пастаўленую маскоўскім рэжысёрам Юрыем Нарштэйнам.

Ён прыйшоў на маскоўскую студыю «Саюзмультфільм» 17-гадовым. Пасля сканчэння студыйных курсаў 16 год працаваў тут лялькаводам і мастакоммультыплікатарам. Цяпер яму 46, у яго на рахунку дзве карціны, пастаўленыя ў сааўтарстве, і чатыры самастойныя фільмы («Ліса і заяц», «Чапля і журавель», «Вожык у тумане», «Казка казак»), якія прынеслі яму каля 30 узнагарод самай высокай пробы.

Кожны, хто бачыў «Казку казак» (а яна ідзе ва ўсім свеце), дае ёй сваё тлумачэнне. На мой погляд, гэта фільм пра памяць, ўзроўню музыкі, да яе універсальнай шчырасці (у сэнсе ўздзеяння на чалавека) яна, вядома ж, ніколі не зможа абстрагавацца... Але, зрэшты, думаю, менавіта мультыплікацыя, як ніякі іншы від кіно, у стане рухацца па гэтаму шляху. Мультыплікацыя, імкнучыся да «музыкальнасці», здольна, я ўпэўнены, раскрыцца да шчырасці паслання блізкаму сябру... Мне, напрыклад, больш за ўсё важная магчымасць быць зразумелым іншым чалавекам».

«Саюзмультфільм», на якім працуе Нарштэйн, самая буйная савецкая мультыплікацыйная студыя. Усяго ж іх у краіне 24. Гэта цэлая галіна фільмавытворчасці. Яе лепшыя творчыя сілы ўваходзяць у Саюз кінематаграфістаў СССР. На апошнім з'ездзе гэтай аўтарытэтнай грамадскай арганізацыі Нарштэйн выбраны сакратаром праўлення Саюза кінематаграфістаў.

НАРШТЭЙН: «Дамінуючая

ЮРЫЙ НАРШТЭЙН: У МУЛЬТЫПЛІКАЦЫІ САМЫЯ ШЫРОКІЯ МАГЧЫМАСЦІ

ЧАТЫРЫ ФІЛЬМЫ — ТРЫЦЦАЦЬ УЗНАГАРОД

Ён і будуецца як заблытаны лабірынт чалавечай свядомасці, дзе мінулае пераплятаецца з сучаснасцю, выдумка — з рэальнасцю. Гэта гісторыя аб дзяцінстве і старасці, аб трагедыі вайны і аб шчасці мацярынства... Сваімі карцінамі Нарштэйн даказвае права мультыплікацыі на спасціжэнне жыцця чалавечага духу. Але пры ўсёй сур'ёзнасці задач, якія вырашаюцца гэтымі стужкамі, яны менш за ўсё падобныя да абстрактных схем. Фільмы Нарштэйна прастадушныя, як казка, і празрыстыя, як мелодыя Моцарта.

НАРШТЭЙН: «Мяне не хвалюе гісторыя ці сюжэт, для мяне кіно складаецца з пахаў, шумоў, з таго, што адчуваеш, чуеш. Прыцягвае свет, які знаходзіцца за кадрамі. Я хачу прыйсці ў кіно і ўбачыць маленькі жывы кавалачак, які б нарадзіў у мяне паблажлівую ўсмешку шчаслівага чалавека...»

З імем Нарштэйна звязваюць сёння ўяўленні аб магчымасцях мультыплікацыі, якія пастаянна расшыраюцца. Гаворачы каротка, Нарштэйн рэзка павысіў ступень таго, што прынята называць «эфектам рэальнасці». Рэжысёр выкарыстоўвае пры гэтым і традыцыі выяўленчага мастацтва (напрыклад, старадаўняга і ілюзійнага жывапісу), і прыёмы ігравога кінематографа (буйныя «псіхалагічныя» планы, наезды і ад'езды, двайныя экспазіцыі і г. д.), і многае іншае. Перспектыўную глыбіню Нарштэйн узмацняе і за кошт стварэння ярусных «дэкарацый», дзеянне яго карцін разгортваецца, як правіла, на некалькіх узроўнях.

Але феномен Нарштэйна не толькі ў тым, што ў тэхналогіі прафесіі ён праяўляе сябе як нястомны наватар-віртуоз,— майстар энергічна рассоўвае, а дакладней, нават — разбурае рамкі, адведзеныя некалі мультыплікацыі як лёгкай забаве.

НАРШТЭЙН: «Так, для гледача пакуль больш натуральная такая мультыплікацыя, і пераадолець шаблон нялёгка. Але мне чамусьці здаецца, што мы рана ці позна паконччым з хімерай звыклага, а глядач таксама будзе чакаць ад мультыплікацыі ўвасаблення глыбокіх пачуццяў і думак. Я думаю, што мультыплікацыя (ці хаця б адна яе галіна) адыдзе ад персанажнасці і пяройдзе да канфлікта паэтычных паняццяў, а не мантажна-сюжэтных кавалкаў. Тады ёй адкрыюцца шырокія магчымасці. Але ўсё ж не бясконцыя. Справа ў тым, што хаця сваёй вобразнасцю мультыплікацыя і блізкая да паэзіі, аднак да тэндэнцыя сённяшняй нашай мультыплікацыі ўсяляе надзею. Гэта — зварот да праблем, якія яшчэ нядаўна лічыліся прэрагатывай ігравога кіно. У мультыплікацыі расшыраецца «зона захопу». Гэтак жа, як жывапіс ставіцца да развітой фа[...]афіі, так і ігравы кінематогр[...]ачыная ставіцца да мультыплікацыі: ён можа многаму навучыцца ў яе.

Але ў нас нямала праблем. Напрыклад, на «Саюзмультфільме» сярэдні ўзрост рэ[...]раў каля 45 год: вь[...]кніі кінаінстытута ідуць у мультыплікацыю неахвотна. Такая сітуацыя мяне засмучае, я многа пра яе думаю. Прычын гэтага становішча нямала, тут і душэўная лянота маладых рэжысёраў, якія знаходзяцца пад уладай стэрэатыпных уяўленняў аб перавазе «вялікага» кіно над мультыплікацыяй, і фактары эканамічныя... Але калі з рэжысёрамі справа неяк вырашаецца (новыя цікавыя імёны ў цітрах усё ж з'яўляюцца, асабліва на студыях саюзных рэспублік), то сцэнарыстаў, рэдактараў, арганізатараў кінавытворчасці катастрафічна не хапае. Ні адна навучальная ўстанова іх не рыхтуе. Дастаткова цяжкасцей і з тэхнікай».

НАРШТЭЙН: «Рэжысура ўяўляецца мне цяжкай нагрузкай, і калі б пачаць жыццё спачатку, я б, напэўна, не стаў рэжысёрам. Кінематограф—прыклятае мастацтва, з шматлікімі цяжкасцямі, якія забіраюць час у творчасці. Вось калі б кінематографам можна было займацца сіламі толькі ўласнай сям'і, я б тады быў шчаслівым чалавекам».

Відаць, Нарштэйн на шляху да гэтага: яго жонка Францэска Ярбусава — пастаянны мастак яго фільмаў. Так што ў якасці эксперыменту, неяк жартам прапанаваў я Нарштэйну, яму застаецца толькі навучыць кінапрафесіям сваіх дзяцей...

НАРШТЭЙН: «Новую работу я заўсёды пачынаю поўны няўмення і разгубленасці, з думкай: «выкруціўся мінулы раз, выкручуся і цяпер». Лічу, што нельга прызнавацца нават самому сабе, што ты гэта ўжо ўмееш, у іншым выпадку лічы, што памёр як мастак... Нельга паўтараць сябе. Лепш таленавіты правал, чым добра зробленая работа, якая паўтарае знойдзенае.

Мастацтва, як я гэта разумею, павінна даваць мастаку магчымасць гаварыць праўду. На першы выпадак, хаця б самому сабе...»

Барыс БЕРМАН.

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛОР У СІБІРЫ

ЗАХОЎВАЮЦЦА ПЕСНІ І ЗВЫЧАІ

Важным этапам развіцця фалькларыстыкі ў нашай краіне з'яўляецца падрыхтоўка і выданне шматтомных зводаў нацыянальнага і рэгіянальнага фальклору. Ідэя падобных выданняў нарадзілася яшчэ ў даваенныя гады і была горача падтрымана М. Горкім і А. Талстым. Аднак практычная рэалізацыя гэтых задум пачалася толькі ў пасляваенны час. Над шматтомнымі зборамі нацыянальнага фальклору працуюць вучоныя амаль ва ўсіх саюзных рэспубліках, а ў Беларусі выйшла ўжо 32 тамы нацыянальнага фальклору. Гэта выданне атрымала Дзяржаўную прэмію БССР.

Апошнім часам актыўная дзейнасць разгарнулася па стварэнню 60-томнага выдання «Помнікі фальклору народаў Сібіры і Далёкага Усходу», у падрыхтоўцы якога разам з фалькларыстамі Сібірскага аддзялення АН СССР і іншых навуковых і навучальных устаноў Сібіры і Далёкага Усходу прымаюць удзел вучоныя Масквы, Ленінграда, Украіны, Беларусі. У плане-праспекце гэтага вялікага выдання разам з іншымі прадугледжаны тамы рускага, украінскага і беларускага фальклору. Не краначы зараз усіх цікавых і складаных праблем, якія паўстаюць перад рэдактарамі, аўтарамі і складальнікамі «Помнікаў», спынюся толькі на пытаннях, звязаных з беларускім фальклорам.

Яшчэ ў мінулым і пачатку нашага стагоддзя ў Сібір і на Далёкі Усход дайшло некалькі хваль перасяленцаў з цэнтральных губерняў Расіі, з Украіны, Беларусі. У пошуках зямлі, лепшай долі сяляне, пакінуўшы родныя мясціны, ішлі на ўсход і разам са сваім убогім скарбам неслі песні, казкі, звычаі радзімы. У месцах перасялення складваліся розныя этнічныя сітуацыі. Калі гаварыць пра беларусаў, то ў адных выпадках яны сяліліся асобнымі вёскамі, у другіх—спыняліся і жылі разам з карэнным рускім насельніцтвам, у трэціх—аказваліся разам з украінцамі і г. д. Больш таго, і гэта першапачатковае рассяленне не заставалася нязменным: людзі перасяляліся, знікалі цэлыя вёскі, з'яўляліся новыя.

Натуральна, што этнічная сітуацыя ў кожным выпадку ўплывала на вуснапаэтычную творчасць, на яе захаванасць, на асаблівасці ўзаемадзеяння і ўзаемаўзбагачэння разнаэтнічных фальклорных традыцый. Фалькларысты Сібіры Т. Лявонава, М. Мельнікаў, Л. Навасёлава і іншыя ўжо не адзін год запісваюць і вывучаюць фальклор у сібірскіх вёсках са змешаным насельніцтвам. У вёсках з рускім і беларускім насельніцтвам у некаторых выпадках яны назіралі адасобленасць, паралельнае бытаванне рускага і беларускага фальклору, але найбольш тыповым у падобных сітуацыях з'яўляецца ўзаемапранікненне, прычым у розных жанрах яно мае свае асаблівасці. Так, напрыклад, багатая каляндарна-[...]давая паэзія беларуса[...]звала і аказвае ўплыў на суседзяў, якія пераймаюць і выконваюць многія беларускія песні. У вясельнай абраднасці і паэзіі ў большасці выпадкаў захоўвалася, калі можна так сказаць, раў[...]ага: рускае насельніцт[...]раймала беларускія песні, усведамляючы пры гэтым іх нацыянальную прыналежнасць, а беларускае—рускія.

Рэпертуар вячорак, на якія збіралася ўся моладзь і дзе спяваліся ў асноўным пазаабрадавыя песні, быў агульным, уключаў і рускія, і беларускія песні. Беларусы папаўнялі свой рэпертуар за кошт некаторых рускіх песень сацыяльна-бытавой накіраванасці, напрыклад,— салдацкіх. Такому ўзаемадзеянню і ўзаемаўзбагачэнню, стварэнню агульнага рэпертуару спрыяла тая акалічнасць, што многія песні, асабліва абрадавыя, балады з'яўляюцца агульнай спадчынай усходніх славян, яны ў розных варыянтах бытавалі сярод рускіх і беларусаў яшчэ да перасялення іх у Сібір.

Некалькі іншы малюнак назіралі фалькларысты ў вёсках з аднанацыянальным складам насельніцтва, дзе ўплыў звонку праяўляецца менш выразна. У асобных вёсках, на думку збіральнікаў, адбылася як бы кансервацыя фальклорнай спадчыны, прынесенай у свой час у Сібір з Беларусі, хаця, натуральна, пэўныя змены адбываліся і тут. Калі знаёмішся з фальклорнымі запісамі, зробленымі ў падобных беларускіх сібірскіх вёсках, бачыш, як ашчадна ставіліся людзі да сваёй духоўнай спадчыны, да песень, казак, да звычаяў бацькоў. Захоўваецца жанравы склад, сюжэтны рэпертуар, асаблівасці мовы той мясцовасці, адкуль прыехалі першыя перасяленцы: віцебскія, магілёўскія, гродзенскія, мінскія.

Запісы беларускага фальклору, зробленыя ў Сібіры, у нечым дапаўняюць, удакладняюць або паўтараюць

З АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Магілёўская вобласць падтрымлівае сяброўскія сувязі з Торуньскім ваяводствам Польскай Народнай Рэспублікі. З года ў год мацнеюць і пашыраюцца самыя розныя кантакты. Можна сказаць, што наладзіліся яны і ў галіне культуры, у прыватнасці, паміж рэгіянальнымі аб'яднаннямі мастакоў. У адказ на выстаўку магілёўскіх мастакоў у Польшчы ў Магілёве і Бабруйску сёлета адбылася выстаўка маладога жывапісца з Влоцлаўэка Збігнева Стэца, якая выклікала вялікую цікавасць.

З. Стэц (1952 года нараджэння) — член Саюза польскіх мастакоў, хаця і не атрымаў прафесійнай адукацыі. Цяжкая хвароба пазбавіла яго магчымасці рухацца, падарожнічаць, абмежавала яго свет сценамі пакоя. У творчасці ён жыве яскравымі ўражаннямі дзяцінства, калі падарожнічаў па Вісле, выходзіў з рыбакамі ў Балтыйскае мора. Першыя навыкі работы з матэрыялам ён атрымаў таксама падлеткам у мастацкай студыі пры мясцовым краязнаўчым музеі.

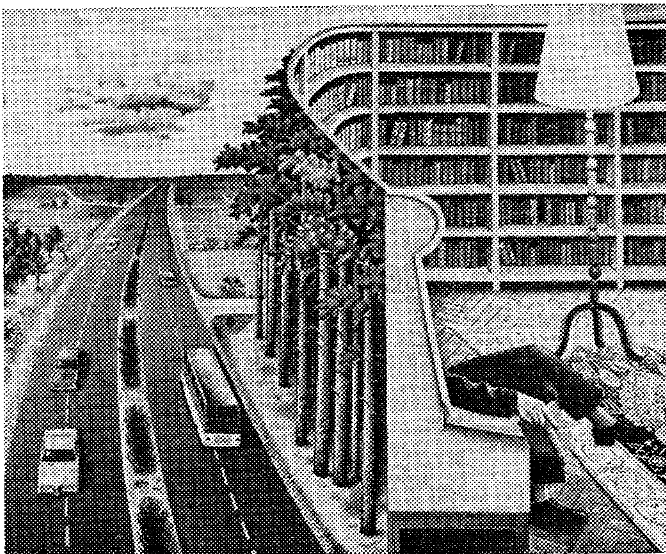
З. Стэц прымаў удзел у міжнароднай выстаўцы «Спорт у выяўленчым мастацтве» ў Барселоне і атрымаў спецыяльную ўзнагароду. Потым удзельнічаў у выстаўках у Парыжы і іншых прэстыжных вернісажах. Такім чынам, гэта было прызнанне творчасці мастака па-за межамі яго роднага краю. А шэраг персанальных яго выставак у Варшаве, у папулярнай сярод варшавян выставачнай зале пад адкрытым небам сцвердзілі і замацавалі пазіцыі жывапісца ў сучасным мастацкім жыцці Польшчы.

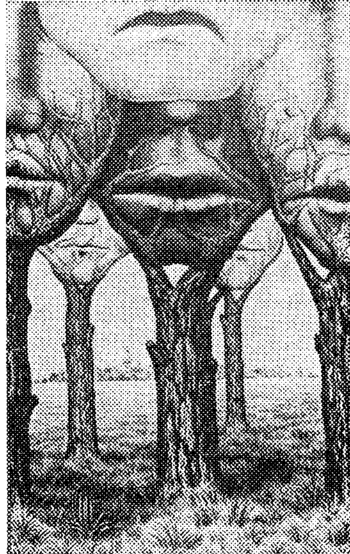
Парадаксальныя спалучэнні вобразаў рэальнага і фантастычнага свету проста невычэрпныя ў кампазіцыях мастака, але ўсё ж можна акрэсліць тыя тэмы, што хвалююць яго найбольш. Гэта духоўны свет сучасніка, праблемы культуры.

Экспазіцыя выстаўкі (каля 80 работ) была пабудавана такім чынам, што давала магчымасць гледачу ўбачыць і адчуць эвалюцыю станаўлення мастака як індывідуальнасці.

Генадзь СОКАЛАЎ-КУБАЙ.

НА ЗДЫМКАХ: работы З. СТЭЦА.

матэрыялы, якія запісваліся на Беларусі апошнія паўтара стагоддзя. Шырока прадстаўлена тут каляндарна-абрадавая паэзія. Сярод калядак побач з урачыстымі творамі нямала жартоўных песень—«А калядачкі, бліны-ладачкі», «Ішла баба па ляду, рассыпала каляду» і іншыя. Цікава, што перасяленцы з Віцебшчыны памятаюць характэрную для гэтага рэгіёна калядную гульню «Жаніцьба Цярэшкі». Захаваліся таксама і масленічныя песні, якія перадаюць нецярплівасць чакання гэтага свята, апавядаюць аб забавах, катанні на санках з горак і аб развітанні з гэтым кароткім, але радасным святам, за якім павінна прыйсці вясна. Звяртае на сябе ўвагу адзін з даволі рэдкіх варыянтаў масленічных песень, у якім гаворыцца пра бабра, якога хочуць улавіць «сынком на шапачкі». Відаць, гэты рэдкі сюжэт насцярожыў збіральнікаў, і яны перапыталі выканаўцу, якая пацвердзіла прыналежнасць песні да масленічных.

Добра захавалі перасяленцы-беларусы веснавыя песні, якімі ўвогуле вылучаецца беларускі фальклор. У Сібіры запісаны благавешчанскія, юраўскія, валачобныя, траецкія, русальныя песні, шматлікія веснавыя карагоды. Сюды ж занеслі перасяленцы і старажытны веснавы абрад «Стралу» («Важджэнне стралы»), вядомы ў асноўным толькі па запісах, зробленых у паўднёва-ўсходніх раёнах Гомельскай вобласці і прымежных раёнах РСФСР і УССР, дзе гэты абрад лакалізаваўся. Цэнтральнае месца ў абрадзе належыць шэсцю па вёсцы, у час якога спяваецца песня «Як пушчу стралу ды й па ўсім сялу», і пахаванню ў полі або на беразе рэчкі лялькі ці іншых прадметаў. *Як відаць з сібірскіх* запісаў, сам гэты маляўнічы абрад, які, на думку сялян, павінен быў ахоўваць іх і гаспадарчыя пабудовы ад маланкі, у дэталях не захаваўся, у памяці застаўся толькі карагод-шэсце з памянёнай песняй.

З каляндарных абрадавых песень яшчэ тут бытуюць або толькі захоўваюцца ў памяці купальскія і жніўныя. І калі сустракаешся з сібірскімі запісамі беларускіх песень, якія слова ў слова паўтараюць апублікаваныя ў мінулым стагоддзі, а таксама запісаныя апошнім часам у Беларусі творы, не перастаеш здзіўляцца глыбіні народнай памяці, устойлівасці фальклорных традыцый. Вось, напрыклад, пачатак жартоўнай купальскай песні, якая амаль не адрозніваецца ад вядомых публікацый выдатнага беларускага фалькларыста П. Шэйна і экспедыцыйных запісаў, зробленых нядаўна ў Полацкім раёне:

Сягодня Купала, заўтра Ян,
Будзе, хлопцы, ліха вам.
Будзе ліха ліхое,
Пагоніця кошак у поле...

Амаль не адрозніваюцца ад тэкстаў, зафіксаваных больш ста гадоў таму назад на Беларусі, сібірскія запісы жніўных песень, якія апавядаюць аб цяжкай працы жней, аб існаваўшым раней абрадзе дажынак і «завіванні барады». Запісана тут і шырока вядомая па ўсёй Беларусі жартоўная жніўная песня пра ліхую свякроўку:

А я ў полі жыта жала,
Прыйшла дамоў, бяда стала.
Звалілася свякроў з тыну
Да ў вялікую крапіву.
Ні жаль жа мне свякровачкі,
Жаль жа мне крапівачкі...

Шырока бытавалі і часткова бытуюць зараз вясельныя песні, якія суправаджалі кожны з этапаў складанага і маляўнічага абрада вяселля. Тут і заручынныя песні, і песні зборнай суботы, або дзявочага вечара, і як едуць да вянца, і як на пасад вядуць, і многія іншыя. Вельмі хвалюючыя песні нявесце-сіраце, ад імя якой звяртаюцца да памерлых бацькоў, каб яны ўсталі і благаславілі сваё дзіця. Багатая і разнастайная мастацкая палітра вясельных песень, якія гучаць то ўрачыста, то пяшчотна, то сумна, то жартоўна-гарэзліва. Вось адна з песень, якая ў эпічных фарбах малюе поезд маладога:

Выдзіця, жоначкі,
паслухайце,
Ці шуміць дуброўка зялёная,
Ці грыміць дарожка
шырокая,
Ці звіняць званочкі літовыя,
Ці лішчаць падкоўкі
сталёвыя,
Ці едзе Ванечка малодзенькі,
Ці вязе Танечку маладу сабе.

Блізкі варыянт гэтай песні нядаўна быў запісаны ў Полацкім раёне на Беларусі.

Пазаабрадавая паэзія ў сібірскіх запісах таксама даволі разнастайная. Гэта любоўныя, сямейныя і жартоўныя песні, а таксама балады.

Калі песні ў асноўным добра захавалі і форму, і змест, і мову, то ў апавядальных жанрах уплыў іншамоўнага наваколля больш адчувальны. Але і тут зроблены выдатныя запісы ад таленавітых выканаўцаў-казачнікаў, якія пераймалі і прымножылі лепшыя нацыянальныя традыцыі. Як пісалі даследчыкі, сваёй жывасцю і прыгажосцю вылучаліся беларускія казкі пра жывёл. Адзін з высокамастацкіх твораў гэтага жанру «Каза ў арэхах» у цудоўным выкананні мяркуецца запісаць на грампласцінку ў якасці дадатка да тома беларускага фальклору.

Мы не спыняліся на шматлікіх узорах неказкавай прозы—былічках, вусных сказах, паданнях, на замовах і некаторых іншых жанрах, узоры якіх ужо запісаны. А пошук новых твораў яшчэ працягваецца, і многія з плануемых сібірскімі фалькларыстамі экспедыцый па-ранейшаму нацэлены і на беларускую вуснапаэтычную творчасць.

Канстанцін КАБАШНІКАЎ.

Тысячы юнакоў і дзяўчат працуюць на прадпрыемствах Салігорска, многія з іх вечарам спяшаюцца ў Палац культуры, дзе займаюцца ў гуртках мастацкай самадзейнасці. У апошні час з нязменным поспехам выступае ансамбль «Случ». Гэтаму калектыву апладзіравалі рабочыя і калгаснікі, студэнты ў розных кутках Беларусі.
НА ЗДЫМКУ: у час рэпетыцыі.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ІДЗЕ РЭКАНСТРУКЦЫЯ СЛАВУТАГА МУЗЕЯ

ЯКОЙ БУДЗЕ ТРАЦЦЯКОЎКА ЗАЎТРА

Грандыёзная рэканструкцыя праходзіць у сусветна вядомым музеі — Траццякоўскай галерэі. Па сутнасці побач са старым будынкам ствараецца цэлы музейны гарадок. Рэканструкцыю ажыццяўляюць маскоўскія будаўнікі ў садружнасці з шэрагам фірм Фінляндыі.

Ужо цяпер навуковыя супрацоўнікі галерэі пачалі працаваць над стварэннем будучай экспазіцыі. Яна прыкметна зменіцца, стане нязвыклай для пастаянных наведвальнікаў: экспазіцыйныя плошчы значна расшырацца. Так, з'явяцца самастойныя залы мастакоў-класікаў Аляксандра Іванава, Карла Брулова, Мікалая Ге, Васілія Пярова, Валянціна Сярова, Ісаака Левітана, Міхаіла Урубеля, дзве залы Васілія Верашчагіна, дзве залы Васілія Сурыкава...

Калекцыі Траццякоўкі значна большыя, чым прывыклі бачыць гледачы. Так, напрыклад, шмат графічных работ знаходзіцца сёння ў запасніках. Прычына не з'яўляецца тайнай: графіка не церпіць дзённага святла. І вось будзе створана цэлая галерэя графікі са спецыяльным штучным асвятленнем.

У рэканструяванай Траццякоўцы наведвальнікі ўбачаць і тое, што раней увогуле ніколі не выстаўлялася — вырабы прыкладнога старажытнарускага мастацтва: залатыя і сярэбраныя аправы абразоў вялікай мастацкай каштоўнасці, упрыгажэнні. Ну а самі шэдэўры рускай старажытнасці—абразы — атрымаюць для экспанавання шэсць залаў замест ранейшых дзвюх. І супрацоўнікі галерэі лічаць, што гэта — мінімум для паказу лепшай у свеце калекцыі.

У ператвораным комплексе Траццякоўкі ў Лаўрушынскім завулку будуць выстаўлены творы рускіх мастакоў, створаныя да Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Работы ж, напісаныя пасля 1917 года, размесцяцца ў залах новай Дзяржаўнай карціннай галерэі СССР на Крымскай набярэжнай.

У звыклае аблічча старадаўняга Лаўрушынскага завулка ўпісваюцца і новыя будынкі. Ужо ў 1988 годзе будзе поўнасцю здадзены так званы «інжынерны корпус». Ён уключыць у сябе, апрача ўсяго іншага, і вялікую, у 1 500 квадратных метраў дадатковую выставачную і лекцыйную залы.

Для навуковай работы будуецца канферэнц-зала з магчымасцямі паказу фільмаў і слайдаў, з каналамі сувязі. Там жа размесцяцца тэхнічныя службы, напрыклад, памяшканне для ЭВМ. Упершыню ў савецкай музейнай практыцы ў памяць машыны будуць закладвацца звесткі аб калекцыях рускага і савецкага мастацтва ўсіх музеяў СССР. Гэта дасць магчымасць значна больш эфектыўна залучаць музеі да абмену экспанатамі, да стварэння перасоўных выставак.

Атрымаюць спецыяльныя студыі ў галерэі і дзеці. У прасторнай, з дзённым святлом зале яны змогуць цяпер маляваць і капіраваць, карыстаючыся парадамі мастакоў-педагогаў і мастацтвазнаўцаў.

Траццякоўка расшыраецца не толькі за кошт новага будаўніцтва. У Лаўрушынскім завулку ёй перадаецца будынак XVII стагоддзя, у якім размесціцца збор прыкладнога старажытнарускага мастацтва — ткацтва, драўляная разьба. Тут жа мяркуецца размясціць зменныя экспазіцыі графікі і жывапісу малавядомых, але вельмі цікавых мастакоў XVIII—XIX стагоддзяў.

Натуральна, што ў Траццякоўскай галерэі вялікі архіў. Ім карыстаюцца мастацтвазнаўцы і вучоныя многіх краін. Пад новае памяшканне архіва вырашана аддаць гістарычную архітэктурную пабудову — так званы «дом Дзямідава». Будынак вялікі, там, відаць, умесцяцца і калекцыі мініяцюр, акварэлей, мэблі.

Пералічаныя дамы і памяшканні складуць культурна-гістарычны цэнтр «Траццякоўская галерэя». А сам Лаўрушынскі завулак стане толькі пешаходным.

Пад эгіду аб'яднання «Траццякоўская галерэя» перададзены і вядомыя маскоўскія мемарыяльныя музеі — скульптараў Сяргея Канёнкава, Ганны Галубкінай, жывапісца Паўла Корына. Ствараецца і ўвойдзе ў склад аб'яднання музей-майстэрня скульптара Мікалая Томскага. Работнікі галерэі задумваюць цэлыя экскурсіі па гэтаму «кольцу мастацтва», якія, магчыма, будуць займаць не адзін дзень.

Мікалай НЭЙЧ.

З КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

НЁМАНСКІМ КРАЕМ НАРОДЖАНАЯ

Спрадвеку зямля Прынямоння ляжала на скрыжаванні літаратурных і гістарычных шляхоў. Тут, у Навагрудку, знаходзілася сталіца Вялікага княства Літоўскага, дзяржаўнай мовай якога адзін час была беларуская. Менавіта Гродзеншчына абудзіла талент і загартавала волю Цёткі і Элізы Ажэшкі, Францішка Багушэвіча і Адама Міцкевіча, Кастуся Каліноўскага і Міхала Агінскага...

І зараз у гэтым маляўнічым кутку жыве і плённа працуе нямала беларускіх пісьменнікаў, якія працягваюць лепшыя традыцыі сваіх папярэднікаў. Аб гэтым яшчэ раз засведчыла кніга «Краю мой—Нёман», выдадзеная нядаўна «Мастацкай літаратурай».

«Сапраўды, толькі пералік тых, чые творы змешчаны ў кнізе, займае не адну старонку. Гэта людзі з розным жыццёвым і літаратурным вопытам, сталыя пісьменнікі сучаснасці і мінулага, а таксама і маладыя, якія толькі яшчэ пачынаюць літаратурную справу, але ўжо хораша сведчаць пра свой несумненны талент і даюць надзею спадзявацца на ягоны далейшы росквіт»,—адзначае ў прадмове да зборніка народны пісьменнік БССР, лаўрэат Ленінскай прэміі Васіль Быкаў, які доўгі час жыў і працаваў у Гродне.

У вершы «Краю мой—Нёман», які даў назву ўсёй гэтай кнізе, паэтэса Данута Бічэль-Загнетава прызнаецца:

Шлях маіх продкаў,
Шлях прамяністы і Млечны.
Ловіць драчыных падлёткаў
вецер надрэчны.

Плача надрэчны рагоз,
слёзы жанчын не урадзілі...
Шчасны мой лёс,
Нёманам вечным праўдзівы.

Сапраўды, не змялела, як і старажытны Нёман, зямля Прынямонская на таленты. Пад адным «дахам» сабраліся прадстаўнікі розных пакаленняў. Кажучы словамі Алены Руцкай, тыя, каму «гадоў няспынны лістапад прымёў сцяжыны маладой адвагі», тыя, каго «самая галоўная сцяжына яшчэ імкліва кліча ў працяг». Гэта лаўрэат літаратурнай прэміі імя І. Мележа Аляксей Карпюк, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Данута Бічэль-Загнетава, паэты Юрка Голуб, Мар'ян Дукса, Генадзь Дзмітрыеў, Марыя Шаўчонак, Алена Руцкая, празаікі Пётр Ліс іцын, Анатоль Мацакоў, Артур Цяжкі, Лідзія Ялоўчык, Павел Савоська, крытыкі і літаратуразнаўцы Аляксей Пяткевіч, Святлана Мусіенка, Апанас Цыхун і многія іншыя.

Нёманскія і свіцязянскія хвалі, белавежскія і ліпічанскія вяршаліны дыктуюць радкі пісьменнікам. Але яны не абмяжоўваюцца выключна мясцовай тэматыкай, добра ўсведамляюць: сыноўская любоў да роднага краю нараджае нянавісць да яго ворагаў, адказнасць перад усім светам за яго мірнае заўтра.

І калі лірычны герой М. Дуксы задумваецца: «муштруем час гульнёй у перагонкі—паслухаць бы, што шэпча ён услед», то сэнс гэтых слоў нібы прасвятляюць радкі Г. Дзмітрыева: «Радзіма! За дзень учарашні, за будучы дзень да змяркання—не асудзі мяне страшна матчыным горкім маўчаннем».

У раздзеле прозы кнігі «Краю мой—Нёман» з цікавасцю чытаюцца «Успамін з дзяцінства» і «У начной цішыні» А. Карпюка, дэтэктыўнае апавяданне «Выпадак на прасёлку» А. Мацакова, франтавое апавяданне «Таблеткі валідолу» П. Лісіцына і іншыя.

Вялікую цікавасць уяўляе і даволі прадстаўнічы раздзел гродзенскай мінуўшчыны. У ім, дарэчы, даследчык Адам Мальдзіс адкрывае чытачу імя яшчэ адной беларускай паэтэсы—Адэлі з Устроні, пяру якой належыць невялікая паэма «Мачаха», якая датавана 1850 годам і захоўваецца ў аддзеле рукапісаў Ягелонскай (універсітэцкай) бібліятэкі ў Кракаве.

Аматарам сатыры і гумару адрасаваны раздзел «З усмехам», багата ілюстраваны шаржамі К. Куксо. У канцы выдання змешчаны біяграфічныя звесткі аб аўтарах.

У адзначанай вышэй прадмове В. Быкаў заўважыў: «...змешчанае ў гэтай кнізе—плён творчасці аднаго з рэгіёнаў Беларусі, але значэнне яго, вядома, выходзіць далёка за рамкі рэгіянальнай з'явы. Гэта наш агульнанацыянальны здабытак, хоць і невялікая, але значная частка нашай духоўнай культуры».

Уладзімір МАЗГО.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

СТАРАЖЫТНЫЯ АМУЛЕТЫ ПАДЗВІННЯ

Немалую ролю ў жыцці нашых продкаў адыгрывалі розныя забабоны і прымхі, вера ў духаў. Таму і ўпрыгажэнні, якія насілі як жанчыны, так і мужчыны, часам задавальнялі не толькі эстэтычныя запатрабаванні, але і адыгрывалі ролю фетышаў. Так, у каменным веку такімі фетышамі былі падвескі з зубоў жывёл ці кавалачкаў бурштыну. Лічылася, што падвескі прыносяць уладальніку здароўе, шчасце, багацце і абараняюць ад злых духаў. Часта сярод падвесак сустракаюцца сімвалы нябесных свяціл: вывы паўмесяца, сонца (у выглядзе круга ці ромба).

Тыповым славянскім упрыгажэннем былі лунніцы — падвескі ў выглядзе месяца. Яны выраблялiся з розных металаў, а некаторыя аздабляліся штучным зернем або, як полацкая лунніца, — выемчатай эмаллю. Каменная формачка для адліўкі ўпрыгажэнняў, знойдзеная ў Віцебску, сведчыць, што ў XI—XIII стагоддзях тут былі распаўсюджаны трохвугольныя лунніцы.

Сімваламі жыцця і ўрадлівасці лічыліся падвескі ў выглядзе каня. Плоскія падвескі-конікі часта знаходзяць у час археалагічных раскопак. Яны бытавалі амаль ва ўсёй Еўропе. Але ёсць цікавыя, вельмі рэдкія для Беларусі знаходкі аднагаловых полых падвесак-конікаў, па тулаве якіх праходзяць хвалепадобныя лініі, якія сімвалізуюць ваду. У незвычайнасці гэтых падвесак прасочваецца зліццё двух асноўных персанажаў фіна-ўгорскай міфалогіі — каня і качкі. У такім выглядзе падвеска павінна была ўзмацняць значэнне амулета як сімвала ўрадлівасці. Гэтыя знаходкі характэрныя для тэрыторыі рассялення фіна-ўгорскіх плямён. Шмат іх было і ў ноўгарадскай зямлі, У Беларусі вядомы толькі тры такія падвескі. Знойдзены яны ў Старым Барысаве, Віцебску і на гарадзішчы Маскавічы Браслаўскага раёна. Падвескі, знойдзеныя ў Старым Барысаве і Віцебску, вельмі падобныя адна да адной. Гэтыя ўпрыгажэнні ўяўляюць каня з плоскай храпай, кольцападобнымі вушамі і грывай у выглядзе жгута. Да ніжняй часткі ўпрыгажэнняў з кожнага боку прывараны па дзве пятлі, да якіх звычайна прымацоўваліся бразготкі.

Ад вышэйапісаных некалькі адрозніваецца маскавіцкая знаходка. У раскрытай пашчы маскавіцкага коніка — драцяны завіток. Вушкі тырчаць, грыва кучаравіцца кольцамі, хвост у выглядзе спіралі. Петлі на нізе абламаліся, але можна меркаваць, што іх было па дзве з кожнага боку і адна — каля хваста.

На Беларусь полыя падвескі-конікі трапілі хутчэй за ўсё разам з выхадцамі з Ноўгарадчыны. І паколькі ўпрыгажэнні ў X—XIII стагоддзях мелі дадатковую функцыю індыкатараў племянных аб'яднанняў, жанчыны розных плямён насілі розныя ўпрыгажэнні.

Людміла ДУЧЫЦ, Таццяна БУБЕНЬКА.

НА ПОЛЮСЕ ХОЛАДУ

На полюсе холаду мы, як маглі, ратаваліся... ад гарачыні. Было вельмі цёплае лета, і тайга ў Якуціі гарэла.

...Мы выбіраліся са сваіх паходных палатак і, выціраючы слёзы ад пагорклага дыму, з трывогай чакалі, ці не прыйшла бяда і да Аймякона. Ад тых мясцін, дзе бушаваў агонь, да полюса холаду — Аймякона чатырыста кіламетраў, але дым пажарышча дабраўся і сюды.

— Самалёта не чакайце, усё кінута на барацьбу з агнём,— сказалі нам у дыспетчарскай аэрапорта Аймякон.

Мы мусілі збіраць паходныя хатулі і пяшком прарывацца да возера Лабынкыр. Але гэта аказалася не так проста. Нямала кіламетраў давялося пераадолець па бездарожжы, у гіблых балотах, сярод горных распадкаў і бурлівых рэк, такіх, як Куйдусун.

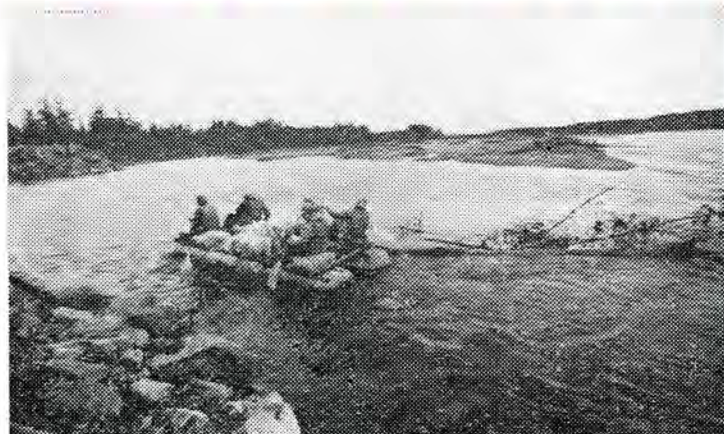
Трэба ісці, іншай дарогі няма. Для гэтай [illegible] ці не цэлы год рыхтаваліся, маем высокакаларыйны харч для спажывання ў суровых кліматычных умовах, абачліва прыхапілі патрэбны паходны рыштунак.

Ішлі маруднай хадой, пераадольваючы бурлівыя ручаіны з прахалоднай вадой, балоцістыя ўчасткі, густыя зараснікі з арэшніку і кедравага сланіку. Тут без сякеры не прадзярэшся.

...Якой жа бясконцай здавалася гэта сцежка! Прайшлі толькі дзесятак кіламетраў, частку шляху, а спіны мокрыя ад поту, рук не падняць—ад стомы. Ад камарыных нападаў пухліны на тварах.

Падняўшыся на вяршыню сопкі, акідваем развітальным позіркам пасёлак Аймякон, вёску Тамтор... Раптам усхадзіўся вецер і ў момант нагнаў безліч свінцова-чорных хмар. Пайшоў нудотны дождж. Ні сонца, ні святла, цёмна, як у мяшку. Шукаем месца, каб хутчэй паставіць палатку і распаліць ратавальны касцёр. Каля цяпельца сушымся, гатуем варыва і, хутчэй спаць... Бо заўтра...

А заўтра не лягчэй. Нібы хто жартуе з намі, падкідваючы нам і раку бурлівую з вадой ледзяной, і сцежку праз мясціны гіблыя, камяністыя. Як сабе хочаш, так і ідзі. Мала таго, што трэба цягнуць на хрыбеціне хатуль двухпудовы, дык яшчэ і займайся навуковымі назіраннямі, фатаграфуй цікавыя мясціны, вядзі дзённік, хадзі ў «разведку»... У нас жа навукова-спартыўная экспедыцыя, а адсюль і турботы. Я бачу, што цяжка не толькі мне, але і астатнім падарожнікам, а менавіта: кіраўніку экспедыцыі—кандыдату біялагічных навук Уладзіміру Шадуі, доктару тэхнічных навук, прафесару Эдуарду Тачыцкаму, кандыдатам навук Вячаславу Обухаву, Георгію Шышко, удзельнікам экспедыцыі—Віктару Фомчанкаву, Вячаславу Ішуцінаву, Міхаілу Гусеву.

Мэта нашага падарожжа: вывучэнне аднаго з маладаследаваных раёнаў Якуціі. Дарэчы, наша група першая з беларускіх у гэтых мясцінах. Мы нямала чыталі пра гэты суровы край, але варта на сваёй шкуры адчуць і на свае вочы пабачыць. І раслінны свет, і прыродныя дзівосы, і полюс холаду, і глыбінныя азёры на вышыні да двух тысяч метраў.

А сцежка вядзе нас далей і далей, да возера знакамітага, да горных уладанняў, туды, дзе пануе цішыня, а суровая экзатычнасць нібы прыйшла са старонак кніг з апісаннем таямніц і народных паданняў. Менавіта тут нараджаюцца ручаіны. І бягуць [illegible] з гор, каб далучыцца да паўнаводнай Лены.

Дабраўшыся да ракі Олы, уздыхаем з палёгкай, бо палову шляху пераадолелі, астатняе давядзецца—па вадзе.

На рацэ Ола майструем насціл, які мацуецца на катамаране. Спусцілі яго на ваду, нагрузілі хатулі і самі ўселіся. Цяпер адно, трымайся мужна і кіруй, каб ісці роўна, хораша... Радаваліся рана, бо дружна пайшлі дажджы, вада ў рэках рэзка паднялася, хуткасць цячэння падвоілася. І панесла наш катамаран, ды так, што толькі трымайся! А не, дык добра ўсмаліць мокрае цяжкае бервяно, якое з каранямі гахнулася ў ваду і цяпер імчыць па цячэнню, перашкод не ведаючы.

Калі рака ўсё ж даканала нас, зноў вырашылі пайсці пехатой. Перад намі зямля калымская, суровая і без канца і краю. Вядомая Калымская траса, якая звязала гарады Якуціі з Магаданам і працягнулася на тысячу з гакам кіламетраў. Адсюль, з багатых радовішчаў, на «вялікую» зямлю адпраўляюць карысныя выкапні.

А калі ж па Калымскай трасе едзеш, дык хіба абмінеш возера Джэка Лондана, бадай што, самае вядомае на Калыме. А недалёка іншыя, не менш цікавыя азёры з назвамі: Танцуючы Харыус, Лебядзінае, Любові...

Усяго, што пабачылі мы падчас падарожжа, і за дзень не перакажаш, але ў гэтым спісе найбольш уражвае унікальная ў сусветнай практыцы будаўніцтва—Калымская ГЭС, прыіск «Штурмавы», пасёлак рыбакоў Нюкля, бухта Гартнера, Амахтонскі заліў...

Вячаслаў ДУБІНКА.

НА ЗДЫМКАХ: пасёлак Сінягор'е, дзе жывуць будаўнікі Калымскай ГЭС; па рацэ Ола; такія скалы і пячоры можна ўбачыць каля рыбацкага пасёлішча Нюкля.

Фота аўтара.

КВАКТУХА

Як толькі сонца ўзнялося над хатамі, мы з унучкаю выйшлі з двара і накіраваліся за ваколіцу. Пахла вясноваю дарогаю, і мы спадзяваліся, што ў лесе ўжо з'явіліся першыя кветкі. Калі наблізіліся да адзінокай сядзібы, што адарвалася ад вёскі, перад намі паўстала шырокае калгаснае поле з бадзёраю рунню. Над ёю вісеў, трапятаў крыламі і звінеў, звінеў жаўрук.

Мы затрымаліся. Перад намі пры дарозе ўзвышалася кучаравая груша-дзічка.

Раптам чуем: ку-ку! ку-ку!

У ранішняй цішы з грушы да нас далятаў чысты і звонкі голас.

Слухаем, а з надворку на ўзмежак ля жыта выйшла тоўстая пушыстая квактуха, за ёю вывадак куранятак. Жоўтыя і чорныя клубочкі ціўкалі і, абмінаючы адно аднаго, як бы каціліся ля маці. Яна аднастайна, з роўнымі інтэрваламі падавала голас, квохкала.

Крыху далей ад яе старанна грэбліся старыя куры. Заўважыўшы нас, чырвоны певень узняў галаву з шышатым грэбенем і прамовіў: «Ко! ко! ко!»

— Што ён кажа? — пытаецца ўнучка.

— Не бойцеся. Гэта ідзе добрая дзяўчынка,— перакладаю я.

Толькі мы хацелі ісці, як певень выгукнуў:

— Кок! Ко! Кок! — голас быў моцны і трывожны.

Умомант куры замахалі крыламі і з падлётам кінуліся да плота, дзе рос густы куст бэзу. Толькі квактуха не ўцякала: стаяла на месцы, раскрыўшы крылы, і лемантавала. Жоўтыя і чорныя шарыкі кінуліся да маці. Яна агарнула іх крыламі, прысела, натапырыла пер'е і насцярожана глядзела ў розныя бакі. Яе вочы гарэлі рашучасцю кінуцца ў бойку.

— Чаго гэта яны спалохаліся? — ціхутка пытае Волечка.

— Хтосьці іх настрашыў,— сказаў я і глянуў уверх.

З-за хаты, з вышыні, распасцёршы крылы, планіраваў каршун.

Я прысеў ды кажу:

— Глянь вунь туды! — і паказаў на каршуна. На фоне яснага неба той здаваўся вялізным.

— А які страшны. Як у казцы,— сумеўшыся, прамовіла Волечка і прытулілася да мяне.

Не даляцеўшы да зямлі, каршун, відаць, убачыў нас і імгненна выгнуўся, узняўся ўвысь і паляцеў да лесу.

— Ён хацеў ухапіць кураня? — пытае ўнучка.

— Хацеў. Але яму б не дала іх маці. Бачыш, як яна схавала сваіх дзетак,— супакоіў я яе.

— Усе мамы харошыя,— упэўнена прамовіла Волечка, і мы пайшлі далей.

Яўген КРАМКО.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС: МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 883